

ANTON PANN

PIESĂ DE TRIMĂ ACHT

1945

P E R S O A N E

ANTON PANN, 30 ani, poet și cîntăreț de strună

IOANA, 25 ani, soția sa

GABI, 5 ani, fiica lor

COANA SAFTA, 60 ani

PROTOPOPUL NICULAE

POȘTAȘUL PANTU, 30 ani

CIURCU, tipograf

NAPOLEON FURNICĂ

SPUDERCA

BIDU

COCORANDU

} tovarășie

NUȘCA, 22 ani, circummăreasă

DOMNIȘOARA CATINCA STINGHE

CÎȚIVA PANDURI ȘI ALTE CÎTEVA PERSOANE FĂRĂ

NUME, CU ROLURI MĂRUNTE.

*Aciunea se petrece într-o urbe, la întretărirea a două împărății,
prin anii 1830.*

ACTUL ÎNȚI

TABLOUL 1

Interiorul unei circume vechi în Scheii-Brașovului, cu tețgea uzată, scaune, mese, lavițe, mușterii. Deasupra tețgelei e scris: „La Povestea vorbeii”. Lumină de zi senină. Un ceas de perete arată ora 10 1/2. Un iz de drojdie plutește în aer și fum străpuns de raze. Cțiva bețivani de meserie stau la o masă și cîntă o melodie, care îngînă sunetul clopotelor de biserică. Anton Pann, la o altă masă, mai în față, singur, cufundat în sine, scrie. O tînără circumă-

SCENA I

ANTON PANN, SPUDERCA, BIDU, COGORANDU,
NUȘCA și alți mușterii

COGORANDU, BIDU, SPUDERCA

(cîntă)

E-pi-tro-pia! E-pi-tro-pia! Bim-bam-bum! Bim-bam-bum!
-pi-tro-pia! Epitropia! Bim-bam-bum!

SPUDERCA

(strigă)

Anton Pann, te cheamă clopotele la biserică! Și dumneata n-aude, n-a vede! Cică a zburat cucul din ceas în pădure!

(În clipa aceasta, ușița ceasului de perete se deschide, apare un mic cuc, care face o singură dată: „Cu-cu!”)

BIDU

N-a zburat cucu! Dar lui Anton Pann nu-i place să-l audă. I-a cîntat o singură dată! Un an și se mai întinde vелеatul, Anton Pann! La ceasul acesta ar trebui să cînte troparele în strună — și dumneata potrivești stihuri la circiumă! Are să vie epitropia după dumneata cu panduri!

(Cîntă iar, urmaș de Spuderca și Cocorandu.)

Epitropia! Bim-bam-bum!

PANN

(parcă nu i-ar fi auzit, face un efort să iasă din sine. Cu un gest, care taie fumul, ia contact cu lumea din afară)

Vedeți voi raza asta, măi blajinilor? O poți pipăi ca o întrupare de sus! O poți prinde cu mîna! Cînd atîngi minunea — iese din ea fum și praf! E ca o explozie! S-a rătăcit raza printre voi — și voi rideți. Vă muncește hazul — dar toate-s plîă la o vreme. Poftim numai încoa! la masa mea!

BIDU

(către Pann)

Te uitai cam ducăuș adineaori — pînă dincolo de pereții și ți-am cîntat ca să te-aducem la loc!

PANN

Glasul vostru sună a doagă de bute și gilgitie turbure și gros ca drojdial! Cînd vă aud — aș mai sta! Zilele trec și nu mă-ndur să plec! Poftim încoace — trejilor! Cocorandu, Bidu și Spuderca!

(Cei trei se ridică și se elatină pînă la masa lui Anton Pann.)

SPUDERCA

He-he-ha!

BIDU

Hi-hi-hi!

COCORANDU

Zice Anton Pann să nu se-ndură să plece, dar el își face felul și nu s-ar duce nici — ridicat!

SPUDERCA

Aici, la „Povestea vorbeii“, numai vinul e treaz!

NUȘCA

Iar birfiți — după ce v-ați chefuit și beți și la botul
calului? Dacă ar fi treaz — vinul meu — nu v-aș aduna de
sub mese, beți — tot unul și unul, când bate douăsprezece
și nămiezi!

PANN

(către cei trei)

Cuprindeți loc!

(Cei trei s-așază.)

De ce nu ni s-ar deochia cerul și seninul?

(Îi privește cu atenție.)

Îmi place apa din ochii voștri — vine primăvara! Se
dăghează piraiele și ulucile!

SPUDERCA

Apa turnată de Nușca în vin s-alege sub gene!

BIDU

Aici în cârciuma asta numai Nușca e vin nebotezat!

PANN

Să-mi lăsați — rogu-vă — pe Nușca-n pace — că zvîr-
cuga asta-i fată din poveste! Fata dintre cele două-mpărății,
a Peamțului și a Turcului!

SPUDERCA

(prinde pe Nușca de picior, ridicându-i puțin fustele)

Și poartă Nușca — poartă, ca toate fetele din Scheii-
Bragovului — fuste, și sub fuste șalvari, fuste după moda
de la Beci și șalvari ca la Țarigrad!

(Cântă iar, urmat de Bidu și Cocorandu.)

Bim-bam-bum! Bim-bam-bum! E-pi-tro-pial!

COCORANDU

Ehei, Anton Pann, astăzi e duminică, și dumneata te
ții după fetele dintre cele două-mpărății...

(Nușca a plecat spre tejghea.)

III

Sfântul Niculae s-a coborât din catapeteasmă, Anton
Pann, și te caută cu luminarea prin oborul cailor, prin târgul
inului, prin Piața Prundului și prin toate fundăturile!

PANN

(ca trezit)

Astăzi e — duminică? Zău, c-am uitat!

(Strigă.)

Nușca!

NUȘCA

(sare)

Poftim, Anton Pann!

PANN

Astăzi — e duminică?

NUȘCA

(achește spre ceas)

De zece ceasuri și jumătate!

PANN

(râde)

Atunci — ce ne dai?

*(O ciupește de obrăjorii sulemeniji, cu două pete rotunde,
mici, roșii.)*

Niște ridichi roșii ca obrăjorii, aduse chiar din răsadnița
fetei! Obrăjorii aceștia nu-și găsesc asemănare în toată Țara
Birsei! Numai nevastă-mea te-ntrece, Nușca! Asta s-o știi
de la mine!

NUȘCA

Asta o știu eu! Și cînd ți-e dor de ridichile nevastei,
te abați pe la „Povestea Vorbei“. Ce înseamnă cele două

...ichi roșii din obrăjorii de-acasă, cînd poți avea o răsadniță
treagă pe la curțile altora?!

(Cîntă)

Așa sunt, Nușca, drumurile din Schei — întortocheate,
uite și lenevoase, și toate vor să treacă neapărat pe sub
quincenele tale!

PANN

(*prinde capul circiumăresei și-l apleacă spre ei*)

Haide, Nușca, să-ți spun ceva la urechel Vreau să
-ncînt!

(*Îi șoptește lung la ureche. Nușca își bagă mîna în părul
lui Anton Pann și rîde din cînd în cînd de cele ce-i istori-
sește Pann.*)

UN MUSAFIR

(*de la o masă din față, către tovarășii săi de pahar*)

Cîntărețul de la Sfîntul Niculae! Cît e ziua zi, își
răvește nevasta la circiumă și suflă circiumăresei snoave
pîntece de lume făcute de el!

(*Pann continuă să-i șoptească Nușcâi.*)

SPUDERCA

Să schimbă vremurile, Anton Pann! Suflai odată din
-nubiță în meterhaneaua sultanului! Acu mai suflă doar
la urechile fetelor!

(*Cîntă iar, urmat de Bidu și Cocorandu.*)

K-pi-tro-pia!

NUȘCA

(*le face semn cu mîna, să tacă*)

Spuderca, Bidu, tăceți din gură, că nu aud!

(*Bidu, Cocorandu, Spuderca rîd și tac.*)

(*către Pann*)

Cum? Cum? — O fată din Schei a primit un răvaș de
un focior — ce scria-n răvaș? — că n-am auzit...

(*Pann repetă la urechea ei.*)

NUȘCA

Ha-ha-ha! Am s-o istorisesc și altora! Patru pahare?

PANN

Trei, Nușca, pentru seceta din preajmă! Eu mai am o jumătate!

(Nușca dă să plece. Spuderca o reține.)

SPUDERCA

(către Nușca)

Ei, spune-ne și nouă — ce scria feciorul cela fetei din Schei — s-o știm și noi! Sau culegi snoavele numai pentru tine?

NUȘCA

Să le-o spun, Anton Pann?

PANN

Strîmbă-te, dragă, dacă vrei!

NUȘCA

Ha-ha-ha! Scria fetei un fecior din Schei: „Draga mea, vreau să te văd — vino, te rog, duminică seară pe bancă de la curmătura stejerișului, unde am stat deunăzi singuri dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva“. Ha-ha-ha!

(Cocorandu, Bidu, Spuderca se uită lung unul la altul.)

BIDU

Dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva.

COCORANDU

(se gîndește)

Dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva.

(Cîntă, urmat de Bidu și Spuderca.)

Bim-bam-bum! Bim-bam-bum!

(Nușca s-a depărtat cîțiva pași, dar fără de a le întoarce spatele, pe urmă sare și se duce s-aducă paharele.)

SPUDERCA

Oare Nușca de ce nu-și întoarce spatele cînd pleacă de
îngă noi? Se trage de-a-ndăratele, și-apoi sare!

COCORANDU

Dacă ar avea și-n spate obraji — s-ar întoarce!

BIDU

Bu eu cred că nu se-ntoarce tocmăi pentru că are obraji
în dos! Cunoaște ea pe-un jupin oarecare, cîntăreț de
stramă cu apucături de vîntură-lumel

PANN

(rîde)

Așa e, Bidule, îmi plăcuși! — Să-mi ghiciți acu ce bău-
tură am cerut!

BIDU

Pe stramă!

(Toți rîd.)

SPUDERCA

Îă-mă, de poți, proroc, și eu te fac cu noroc!

PANN

Eu te fac cu noroc pe degeaba!

(Nușca se-ntoarce cu o tavă cu trei pahare și cu de-ale 'mîncării.)

COCORANDU

Ha-ha-ha! Pelin și covrigi! Păstramă și ridichii!

(Cei trei încep să înfulece.)

(Nușca rămîne în picioare.)

BIDU

(cu gura plină)

Cînd lacomii ăștia au auzit de pelin și covrigi, li s-au
întot ochii în lacrimi, dar lăcomia de multe ori strică ome-
na și d-aia n-are ursul coadă. Ochii omului sunt din mare,
se bucură tot la mare. Dar ce folos de-o fi lacom la tot

ce vede și sărac la minte?! Că musca pentru puțină dulceață își răpune viața, iar șoarecele nu-ncap pe gaură și-și leagă și-o țigvă de coadă. De multe ori cine îmbrățișează multe, puține adună, căci doi pepeni într-o mână nu se pot ținea și cu curu-n două luntre nu poți șede. Lacomului cît să-i dai, el nu zice ba. De la cinci pini miezul, de la nouă colaci coaja. El aduce închinare pintecului păstramă și ridică, ca să se-mplinească scriptura, că două băți strică, dar două mincări nu!

(Rid toți cu poftă.)

Iar risul ajută la-nfulecare! Dacă șarpele ar ști să ridă — nu i s-ar opri broasca-n gît!j!

PANN

Au curs bine zicalele din gura păcătosului, gata înmă-nuncheate și gata de tipar.

SPUDERCA

Nu-i prea miroase gura a teasc de tiparniță!

COCORANDU

Teascul ăsta înghite gogoșil

BIDU

Înghite gogoși, dar scoate proverbel

PANN

Ei băieți, de fiecare-nțelepciune — un covrig!

COCORANDU

(Îi șoptește lui Pann ceva la ureche.)

PANN

Cocorandule, asta a fost proastă, trebuie să plătești

Cînd cămila a voit să dobîndească coarne, și-a pierdut și urechile!

PANN

Pentru sănătatea cui — închinăm, astăzi, băieți?

SPUDERCA

Să închinăm pentru haiducul Groza, în ciuda cîrmuirii!

PANN

Să ne trăiască haiducul Groza!

BIDU

Să mai cutreiere țara cu spaimă și bucurie!

(Tuspatru beau.)

PANN

Umblă Groza, umblă, zău,
pe la Bran la făgădău —
Pe drumul Rîșnovului,
prin țara Brașovului,
Coviltirelor străine
el răscecea le-o aține.
Dezbracă săsoaicele,
străbate răstoacele.
Ziua el și-aprinde vatră
între iezere și piatră.
Noaptea vine pînă-n Schei,
dă mîndruțelor cercei.
Și la una-i spune-n șoaptă,
la căldură noaptea toată:
„Cine ți-a mai da cercei
Să se spînzure ca ei“!

SPUDERCA

Pentru mîndra neștiută!

(Se ridică paharele.)

Hei, Nușca, ziua-ți porți cosițele legate, dar noaptea
— ți le vede lungi de-ți bat pulpele?

BIDU

Îne-o fi mîndra aceea care-l ia-n primire pe Groza, la
cură — noaptea toată? N-ai prins vreo știre, Nușca?

NUȘCA

Eu nu scot vorbe nimănui!

BIDU

Ca și cum vorbele trebuie scoase — ca să umble!

NUȘCA

Adică — ce fel?

BIDU

Ei, Nușca, ne-i spune că haiducul încă nu ți s-a făcut cunoscut, că noaptea pe la ceasuri mici, după ce pleacă toți mușteriii...

NUȘCA

Bine că se crede-așa — încaltea crește faima circiumoii!

SPUDERCA

Vestea și faima i-o faci tu, Nușca!

NUȘCA

Vrei să mă iei de pe picioare cu vorbe călduțe?

PANN

(o prinde de bărbie)

Ian stai puțin — cum sunt ochii tăi, Nușca?

NUȘCA

Căprui, Anton Pann, dar acu trebuie să fie verzi, pentru că privesc afară, și afară-i senin-albastrul!

PANN

Îți joacă ochii în multe culori, Nușca! Așa-și schimbă și haiducul costumele și înfățișarea. De luni de zile ne țin-n încordare! Ba e-a fost văzut colo, ba e-a fost zărit dincolo. Cineva a găsit o potcoavă pe sub Piatra Craiului, altul a dat cu ochii de-o umbră prin țăncurile Postăvarului! Ce n-aș da să-i văd și eu o dată strălucita față!

NUȘCA

Cum să i-o vezi, Anton Pann, de vreme ce și-o schimbă
în o zi la alta? El nu lasă în urmă decît așa — cite-o pot-
ovă, cite-o umbră...

PANN

Cîte-un zvon și cite-un dor!

(Mică pauză.)

NUȘCA

Așa e — cite-un zvon și cite-un dor! — Dar pe mine să
nu mă prea amestecați în treburile și poveștile haiducului!
(Se otră să gadă între ei.)

Încai, făceți bunătate de-un pic de loc, că parc-aud ceva
și am nevoie de adăpost!

(S-aude de afară vag zvon de cimpoi.)

BIDU

(o trage pe genunchii săi)

Încă n-am dat de-o parte bună ca să mă-nsor, și mi se
dare că acu găsii ce căutai...

NUȘCA

Numai să-ți priască!

(Îi dă peste mîni și se bagă între Bidu și Pann.)

*(Intră prin ușa din stînga un ursar, cîntînd din cimpoi,
cu un urs uriaș. Toți sar de la mese cu strigăte. Se pro-
duce veselie, dar și oarecare încordare. Unii se trag în colțuri.)*

SCENA II

Aceiași, URSARUL, ursul

Ursarul cîntă din cimpoi. Ursul se ridică-n două labe și
joacă. Cîțiva se așază iar la mese, se urmărește jocul
ursului; spectacolul jine cîțoa timp, întrerupt de excla-
mații: „Uite-l, măi! Mare-i, Doamne! Pînă-n grindă! Ba-
tă-l pustia!” Apoi, cimpoiul contenește, ursul s-așază, toți
aruncă bani spre Ursar, care-i adună.

URSARUL

Scoală, Moș Martine, că nu mi se mai alege nici ceas de odihnă, nici ceas de câștig cu tine! Scoală și arată-ne unde sălășluiește Sfântul Duh!

(Ursul se ridică și merge în două labe spre Anton Pann, însoțit de curiozitatea și încordarea celor de față. Ajuns aci, ursul s-aplecă și-l linge pe Anton Pann pe frunte. Nușca a sărit țipând. Toți rîd.)

URSARUL

Acolo sălășluiește Sfântul Duh, chiar acolo.

COCORANDU

Te unse ursul pe frunte, Anton Pann!

PANN

Mă unse cu roua botului și eu mirul primăverii! M-a uns și m-a ridicat în scaun! Ce sunt acu? Crai, ori vlădică?

(Ursul mormăie ceva la urechea lui Anton Pann.)

BIDU

Mai tare, Moș Martine, s-auzim și noi!

URSARUL

Ești alesul, jupîne Anton Pann! Asta vrea să-și spună pe limba lui dobitocul!

TOȚI

Vivat alesul!

URSARUL

Hei, Martine, acu să dai în brinci pînă unde s-a ascuns Diavolul!

(Ursul sare pe patru labe după Nușca.)

NUȘCA

(Fuge pe după mese, țipînd: ursul după ea. Se străneste mare zarvă. Ursul o ajunge într-un colț, își bagă botul în fustele ei și le răscolește-n sus. Țipete, ris. Ursul fuge apoi la Ursar.)

URSARUL

(*edre Nușca*)

Ei, ți-a descoperit ursul farmecele! Pasămite, pe-acolo
ascunde cineva!

SPUDERCA

E urs, sau om?

BIDU

O fi haiducul Groza!

COCORANDU

I-o fi plesnit haiducului prin cap și asta!

URSARUL

Pipăiți-l la rădăcina urechilor — și-ți vedeal

BIDU

Să mai joace o dată!

URSARUL

Sus, Martine!

(*Incepe să cînte iar din cimpoi. Ursul joacă. Ies apoi,
cîntînd și jucînd.*)

SCENA III

Aceiași, fără de URSAR și urs

PANN

Mi-a pierit piuitul, cînd s-a dat la mine!

NUȘCA

Și pe mine cum mă luă la goană cu capul cit ceaunul!

SPUDERCA

Și cum te-a răscolit cînd a dat de fustele tale — ca un
cuprins de foc!

COCORANDU

(către Nușca)

Încă puțin — și te-ar fi dezbrăcat!

NUȘCA

Ți-ar fi plăcut, Cocorandule! Și te biruie mîhnirea ei
nu te-ai găsit în locul lui!

(S-aude afară un pocnet de carabină.)

PANN

(tresare)

Ce-o mai fi și asta?

TOȚI

(sar la fereastră)

Pandurii din cetate!

(Tropote afară.)

BIDU

Nu-ți spuneam, jupne Anton Pann, că vin pandurii să
te ducă la biserică?

(Toți rîd. Intră trei panduri.)

SCENA IV

Aciași, TREI PANDURI

ÎNȚIUL PANDUR

Sus mînile!

! (Toți ridică mînile, numai Pann și Cocorandu n-)

PANN

Cocorandule — tu de ce nu ridici mînile?

COCORANDU

(Le ridică.)

ÎNȚIUL PANDUR

(către Pann)

Dar dumneata de ce nu le ridici? Sus mînile!

PANN

(nu [le] ridică)

Ce-i, pe cine căutați?

AL DOILEA PANDUR

Pe haiducul Groza!

PANN

(mucalit)

Să nu trageți, panduri, că încă nu mi-am scris testamentul și trebuie să las avere mare-n urma mea!

ÎNȚIUL PANDUR

(către Pann)

Tu ești Groza!

PANN

E mare cinstea ce-mi faci!

ÎNȚIUL PANDUR

Cine ești dumneata? Ce-mi umbli cu șoalda și cu prefăcătorii?

PANN

Ba să mă ierți! Eu nu-s haiduc. Eu nu-s nimic! Eu nu sunt decât Anton Pann, poet și cîntăreț de strună!

AL TREILEA PANDUR

Umbă Groza pretutindeni și-și schimbă obrazarul de la un colț de uliță la altul!

PANN

Da — ce față am eu?

SPUDERCA

Da-aici n-o fost decât un ursar, un urs și un cîmpoi. Au fost prin grădină-n sus!

(Pandurii i în grabă.)

SCENA V

*Aceiași, fără panduri.
Toți rămân o clipă liniștiți și respiră ușurați.*

NUȘCA

Ei, care-a fost haiducul? Ursarul, sau ursul? Sau poate că unul din panduri!

SPUDERCA

Să stăm și să ne-ntrebăm! Vedeți, la ghicitoarea asta nu m-am gândit! Nici ursarul, nici ursul — nici vreunul din pandurii! Se ține Groza de giumbușlucuri! S-o fi schimbat în cimpoi!

(Din grădina se mai aud pocnete de carabină. Cei din ctreiumă se-nghesuie la fereastră să privească. Apoi, liniște. Toți se-ntorc de la fereastră și se privesc.)

PANN

S-au rătăcit cu gîndul pandurii că eu aș fi haiducul! Măi blajinilor, seamăn eu cu un haiduc?

NUȘCA

Semeni, Anton Pann, dar numai cînd îmi sufli mie cîte-tece de lume!

TABLOUL 2

Un salon, în stilul epocii, Biedermeier, foarte încărcat și amestecat cu obiecte, mai ales icoane răsăritene. Două ferestre în fund, cîte-o ușă în dreapta și-n stînga. Prin ferestre se văd coperișe de vechi burg și două turnuri, unul de la Biserica Neagră, celălalt de la Statul Cetății. Pe masă o oală de pămînt cu floare. Coana Safta și Anton Pann șed la masă. Pe un scaun fesul turcesc al lui Anton Pann.

SCENA I

COANA SAFTA, ANTON PANN

(Anton Pann citește o gazetă: Foia pentru inimă și minte, dar întreține și o conversație cu coana Safta. Coana Safta, cu un teanc de scrisori în față, le desface, le citește și le alege.)

PANN

Dacă m-ajută numai cu povețe ca d-alde astea — n-am dăru nimic — coană Safta! Mă vor încolți creditorii din toate părțile, și atunci nu-mi mai rămâne decît să-mi pun răsunet acest preacinstit fes al meu, în care de attea ori m-am tras la sorți norocul și viața. Sau să iau calea codrilor.

COANA SAFTA

Dacă nu-ți bagi la cap zisele mele! Cheltuiești peste pu-
ni. Mai strînge cureaui!

PANN

Parcă n-aș strînge-o! Mata nu vezi? Sunt ca un țîrl!

COANA SAFTA

Mi fi, dar ești bine căptușit, și pe din afară nu se prea
demonstrează. Dimpotrivă, judecînd după înfățișare, s-ar zice
că ai cam ieșit din matcă — de-o vreme...

PANN

Nu crește carnea pe mine de mulțumire! Asta-i burtă
de copil sărac. Încolo, sunt piele și os! M-au umflat grijiile!

COANA SAFTA

Și nopțile de veghe lungă!

PANN

Dacă n-am răsunet nici la dumneata, atunci nu mi-ar
mai rămîne decît frunza verde... căci fesul n-are preț decît
în capul meu împreună, iar de lumina din dosul frunții nu
mă pot lipsi! De unde închei că tot numai codrul mi-ar fi
băvirea! Am s-o iau pe urmele haiducului! Într-un fel,

începutul l-am și făcut, fără voia mea. Ascultă, coană Safta, deunăzi, pandurii mi-au pus carabina-n piept. Mi-au pus gînd că eu aș fi haiducul Groza! Eu, care nu sunt decît furnizor de stihuri la curtea matală! Au și tras pandurii!

COANA SAFTA

(speriată)

Ce? Au tras? Nu mă speria!

PANN

Noroc că n-a răspuns cocoșul! Altfel îmi dam ortul, iar mata ai fi rămas cu dobinda!

COANA SAFTA

Cu ce dobindă, mă rog?

PANN

Mai întrebî? Cu dobinda că n-ar mai trebui să-ți plătești furnizorul de versuri. Ai fi scăpat ieftin. Ce te-ai fi făcut însă fără de ajutorul meu?

COANA SAFTA

Vorbești alandala, verzi și uscate, ca un măscărici ești!

(Pauză scurtă. Pann citește iar în gazetă. Coana Safta, prin scrisori.)

COANA SAFTA

(a deschis un plic, rîde)

Anton Pann, ca să vezi... Un oarecare își trimite în plic data nașterii, a lui și a ibovnicei. Dorește a ști de se potrivește! El e din zodia racului, ea — din a fecioarei!

PANN

Se potrivesc de minune cele două flăcări! El e unul care din patru anotimpuri strică logodnele, iar ea umblă ca una ce-i osîndită a rămînea veșnică mireasă! Vin inimile toate la mata să ceară sfaturi și să caute mintuire!

COANA SAFTA

Ca la spital!

(Cercetează alte scrisori.)

Uite altul! Țsta dorește niște stihuri pentru iubită!

PANN

De șase ani, de cînd m-am mutat peste munte de la Tirguviște și-am rămas apoi ca o nălucă fără de căpăți în Scheiștrășovului, inima mea trebuie să iubească pentru toți vînatnicii și nevîrstnicii! Vor stihuri cu toții, parcă n-ar fi chip de dragoste și fără stihuri! Amoroasă cetate! Primăvara plutesc aici prin văzduh stihurile, ca toamna funigiei!

COANA SAFTA

Vrei să spui că ai descălicat cu bucuriile tale aici pe la noi cum în neguri! Eu găsesc că meseria de stihuitor nu e prea anevoioasă. — Pe urmă, mai și aduce cîte ceva!

(Își sună cheile.)

PANN

Cîntă cocoșul, dar soarele nu răsare!

COANA SAFTA

Nu pricep pe unde bați!

PANN

Allă de la mine coană Safta, că n-am să mai dau față în mîla cîtă vreme ocolești învoielile! Am să scriu de-acum *Foaie pentru inimă și minte*. Surziți dumneata, dar eu nu înmăsc. Am și început. Cei de la *Foaie* mi-au tipărit verburile închinat haiducului Groza!

COANA SAFTA

Și ca un necopt ce ești, îți dai cu părerea că aceia au să plătească mai cu zor decît mine! Stai puțin și cumpănește! Și mai vîrtos nu te grăbi! Cîntecul ți l-au tipărit, dar numele — nu! A apărut poezia ta — cum s-ar spune

— ca un copil găsit la răscruce de drumuri. Cu scincete și fără autor!

PANN

Nu te trudi, coană Safta, cu bănuiele nelaloc. Eu sunt vinovatul, care le-am trimis poezia așa — fără nume!

COANA SAFTA

Pasămite, nu vrei să-ți iei numele în deșert — fiindcă-ți de biserică!

PANN

Chiar dintr-asemenea pricină — nu! Dar aş putea oare să iscălesc cintece de haiducie și de iubire, eu — cîntărețul de la Sfîntul Niculae? M-alungă epitropiil!

COANA SAFTA

Te-alungă epitropiil! Ei vezi — parcă eu nu știu?

PANN

Sunt sătul de viața asta, și nu doresc decît s-o închei. Rătăcesc tot prin fundături, ies din una, dau într-alta. Cînd văd o punte, se-nchide poarta. Cînd se deschid porțile, ridică punțile. Alta era să fie soarta mea, alta! Dar pesem mi-a furat-o cineva. Mi-a furat-o haiducul Groza! Ia dacă mi-a fost dat să fiu poet, atunci din naștere trebuia să devin poet dezmetic! Dar m-a despoiat ursita, și am rămas chiar și fără puțința de a-mi semna versurile. Iată — astfel poet domol, la dispoziția coanei Safta!

COANA SAFTA

Nu te mai jeli, că n-ai cui! Și afară de aceea, poate că poștașul va aduce astăzi ceva — ca să-ți mai îneci o pară din griji!

(Bate cineva la ușă, rar și distinct, de trei ori.)

Vorbești despre poștaș, și poștașu în poartă! Poate și intra Dumnezeu în voie!

SCENA II

Aceiași, poștașul PANȚU

PANȚU

(intrînd)

Sănătate, coană Safta! Aveți maldăre de scrisori!

(Vine, pune un teanc enorm de scrisori pe masă.)

PANN

Oh turnul Vavilonului, și să mai suspine coana Safta să afacerile nu merg!

PANȚU

Numai haiducul Groza mai primește atîtea răvașe!

PANN

Da' pe alea unde le lepezi?

PANȚU

Pe tavă de mușchi verde, în margine de stejeriș. Acolo-i hotarul fără de statornicie al lui Groza, și acolo îl întîmpină mările juneței! Toate fetele îi scriu — din Schei și de mai departe! — De mirat numai că pandurii nu-i dau de urmă! Eu mă prind cu oricine că cel ce face pe haiducul este săpînă întreagă — om cumsecade și cu rosturile lui în toată țara, vreun cetățean așezat și cu slujbă la-mpărăție, chiar în Brașov! N-ați luat seama că haiducul Groza își încearcă rosturile numai duminica sau în zile de sărbătoare, adică în răgazuri cînd nu-l ocupă slujba?

PANN

Oricum, tare-mi plac loviturile ce le potrivește! Mai amuzăște cineva și pe nevoiași! Are fantezie haiducul! Pe ce îi scutește de orice osteneală de a mai născoci basme. Pe pe panduri îi încurecă mai mult cu îndrăzneala gîndului și cu desîșul codrilor. Este în Brașov unul singur care ar putea să le facă la fel isprăvile, nu cu fața, dar cu închipuirea, și-acela sunt eu, Anton Pann!

PANȚU

Mă uit la dumneata, domnule Anton Pann — și te ascult... Îmi dai așa, ca un ghimpe de bănuială! N-ai vrea să ne oprim oleacă? Nu care cumva poetul fără de nume care-nchină cîntece haiducului Groza în *Foaia pentru minte* — ești chiar dumneata?

PANN

Nu zic ba și n-am de ce să mă ascund. M-ai ghicit, amice! Și așa de-a dreptul și fără încunjur, ceea ce înseamnă că și un poștaş poate avea fantazie! Îmi pare numai rău, că nu te pot întreba la fel: poștașe Panțu, n-ai vrea să ne oprim oleacă? Nu care cumva dumneata ești cetățeanul rostuit și cumsecade care în zilele de sărbătoare își încearcă norocul la drumul mare?

PANȚU

Îndoiala ar fi la locul ei, dar n-ar dovedi nimic. Sau mai bine zis, îndoiala ar dovedi doar că o închipuire atît de aprinsă, care ar schimba pe un poștaş în haiduc, nu are nici chiar un poet!

COANA SAFTA

Palavre și joc! Vinturați mai mult pleavă decît grăunțuri!
— Bani — n-ai adus?

PANȚU

În zi de marți?

COANA SAFTA

(prefăcută)

Așa e — uitasem!

PANN

Așa e — zi de marți! Păcătoasă zil Marțea nu-i a banilor, dar marțea promite și cocoana Safta! Marțea i se face și ei milă de călătorul spre Țara Făgăduinței!

PANȚU

(dă să plece)

Să trăiți, domnule Anton Pann, plecăciune, coană Safta!

PANN

Ai luat mai mult decît ai adus! Căci ai adus răvașe și
uoi nădejdie, iar eu tot de izbeliște rămîn!

PANȚU

(dă din umeri)

Poate că mine-a fi pe de-a-ndoașele!

PANN

Mine coana Safta va găsi altă pricină să-și mute vorba!

(Panțu iese.)

SCENA III

COANA SAFTA, PANN

PANN

Cu alte cuvinte, socoata a fost ușoară. An n-am cîștigat,
întîmp am păgubit, la anul trag nădejdel Vorba ceea: Cine
eu-i dator, e destul de bogat! Ascultă, coană Safta — vrei
să-mi zici o poveste? O născocesc acu și ți-o ferec de-a dreptul
în rimel!

O văduvă-n vîrstă, bătrînă, zbircită,
cu doi dinți în gură, barba ascuțită,
nas cît pătlăgeaua, la vorbă-nțepată,
cu ochii chiaciră, fața mohorîtă,
peste tot negoasă și posomorîtă,
umblă-ntunecată și tot înnorată!
Cîntă-i lele cîntecul,
că mi-e drag ca sufletul!

Neaga-Neaga reaua
sparge mahalaua!

Cu nimenia în lume nu se are bine,
se ceartă cu sine cînd n-are cu cine.
Slugi, cine, pisică — îi bate cu sudalme,
și pentru o muscă își dă singură palme.
De-ar fi, cum umblă veche o zicală,

cerul tot hîrtie și marea cerneală —
ca să se descrie — ar fi puțințele
toată istoria astei muieri rele!

(Pauză de-o clipă.)

COANA SAFTA

De ce te-ai oprit? Aștept să-mi spui povestea! Pină acu
n-ai intrat decît în tindă. Ai descris pe Sfînta Vineri!

PANN

Ah! — pe Sfînta Vineri, care încheagă și apele. Chiar
așa! Așteptî povestea? Ai s-o vezi cu ochii matala, coană
Safta, nu mai e nevoie să mă ostenescl Are să se dapene
singură povestea asta. Mie o să-mi ardă inima, iar pe Sfînta
Vineri are s-o ducă la judecata de apoi! Deocamdată, în-
găduie-mi să suspin o dată: Oh, tinerețele mele — unde ați
rămas?

COANA SAFTA

Caută-ți de drum!

PANN

Ar trebui atunci să mă iau tot cu ochii-n sus, după dru-
mul robilor.

COANA SAFTA

Tu, Anton Pann, tu — cu cele treizeci de toamne aurii
ale tale te tînguiești așa?

PANN

Cum ai zis? Eu cu cele treizeci de toamne ale mele? Au
fost mai multe, coană Safta! Toate anotimpurile mele au
fost toamne — doldora de amărăciune și de rugină! N-am
avut în viață decît o singură primăvară, primăvara cînd
am cunoscut grădinile Ioanei mele! Cu primăvara aceea în
brațe ar fi trebuit, de-acolo, de la Tîrgoviște, s-o iau peste
Dunăre, spre porturile grecești, dar am fost șui și am tre-
cut munții spre cetatea cu neguri, unde mi-e dat acu să-mi
port jugul și fesul. Ce cîntec aș fi nimerit atunci și pe ce
strune aș fi cîntat! Aș fi scris versuri în limba zeilor, nu în

Înba scheilor! Astăzi, aş fi poet în vreun ostrov grecesc:
Rode în Rhodos, sau în Chios, în Mitilene sau Patmos!

COANA SAFTA

Te întăreşti singur! Şi, nitam-nisam, te-ai hotărât a-mi
spune că ostrovul braşovenelor îţi face silă! Uita — nu te
orezi! Te apucă pe tine aşa, citeodată, după nopţi de chef!
Măşti cam mahmur, Anton Pann. Fireşte! Nu ţi-ai împlinit
somonul! Te trădează dungile din jurul gurii — dungile cele
cu două păraie!

PANN

(Citeşte iar.)

COANA SAFTA

(mai caută prin scrisori)

Bunicii mei au venit din Pireu — prin urmare, vezi tu —
obraz subţire ce sunt — ar trebui să mă simt măgulită că
te atrag ostroavele greceşti! Totuşi, nu mă las orbită! Îşi
are frumuseţile sale şi cetatea noastră, oricare ţi-ar fi tin-
guirea! Nu-i un ostrov care să iasă din ape, dar s-alege sub
cer locul, şi este o încintare, cel puţin pentru ochii cari ştiu
să vadă. Atîrnă de jur împrejur grădinile. Cînd totul e în
florae, se umplu străzile de tineri şi s-aud pretutindeni, în
mers, condurii frumoaselor pe caldarîmuri! Ai băgat de
seamă ce minunat umblă fetele noastre? Ştie fiecare ce-i
dactilul! Au iambi în coapse! Parc-ar număra silabe cînd
se plimbă! Creşte fiecare-n şcoala poeziei!

(Pauză scurtă.)

De ce pui lacăt gurii tale, Anton Pann?

PANN

Dungile astea în jurul gurii, le vezi, coană Safta? Nu sunt
păraie, cum le-ai numit! Astea sunt paranteze! Cum n-aş
lăcea dacă Dumnezeu mi-a pus gura-n paranteze? Cuvîn-
tul meu e suspendat. De-acum vorba matală stăpîneşte!

COANA SAFTA

Îţi ai tu nemulţumirile tale, Anton Pann, dar în cele
n urmă recunoşti şi tu! Cultul iubirii înfrumuseţate, căruia

i s-a dus faima, de-aici se răspindește în cetatea noastră, de-aici, din salonul meu, de la școala ritmului și a poeziei!

PANN

Parcă vorbești de pe ceea lume! Ți-ai însușit tonul sublim! Dar oare de ce n-ai spune școalei matală pe nume? Zi-i „Spitalul amorului“, și ne-am înțeles!

COANA SAFTA

Răutățiile tale nu rănesc nici oț razele unei candelă de icoană!

PANN

Și asta-ți vine foarte la socoteală. Ce-ți pasă că-ntr-o zi în raful matală eu am să dau peste dracul?

(Bate cineva la ușă.)

COANA SAFTA

Poftim!

(Intră Ioana.)

SCENA IV

COANA SAFTA, PANN, IOANA

IOANA

Bună ziua, coană Safta.

(Către Pann.)

Anton Pann — aici erai?

COANA SAFTA

Poftim, Ioano. — Ce surpriză! Dar unde-i fetița?

IOANA

A adormit pe canapea și mi-a fost nu știu cum — s-o trezesc!

PANN

Mă bucur, Ioano — că ai venit!

IOANA

(*șade*)

Te-am căutat prin toate...

PANN

(*o întrerupe foarte calm*)

Ias', Ioano — că rostesc eu cuvîntul! Tu să nu-l pronunți! M-ai căutat prin toate — cîrciumele din Schei! Prin cîrciume!

IOANA

Dacă-i urît cuvîntul — de ce mă silești — să...

PANN

(*calm*)

Ioano, eu nu te silesc! Dimpotrivă, totdeauna am căutat să te țin departe de toate astea. Ca un vis aș vrea să treci prin lumea asta. Tu, Ioana, tu poți să rămîi ceea ce ești. Lumină, numai lumină! — Dar eu — ?

IOANA

Dacă ai ști coană Safta — cu cine stă la masă Anton Pann — prin cîrciume, și cu cine se ține de pozne prin iarmaroc și pe uliți.

PANN

Ioano, vezi — aici greșești! Pentru un poet nu există societate nepotrivită! Putem noi oare, noi — neadormiții, slăviții, nerăsplătiții luminii — să ne scutim de atingerile acestor cu tărîmurile cari ne strică pînă-n măduvă?! Nici în cîntec și nici o înțelepciune n-ar ieși din strunele noastre, încă am ocoli atingerile!

IOANA

Cum zici tu — așa să fie! Cum crezi tu — așa e bine.
Las' să ningă, să plouă, numai vreme rea să nu se facă!

PANN

Iartă-mă, Ioano, așa sunt eu, și cînd ai treizeci de ani,
cum le-am făcut adineaori socoteala, nu te mai schimb
nimeni!

IOANA

Rău ai ajuns!

PANN

Asta-i încă puțin. Am învederate sorți de-a ajunge
mai rău.

IOANA

De ani te tot lauzi...

PANN

Las', Ioano, nu mă descuraja și tu! Am să-l spun eu
cuvîntul! De ani mă tot laud cu cartea la care scriu...

IOANA

Uite, eu nu mai cred!

PANN

Și totuși, ai s-o vezi, Ioano. Și are să fie *Povestea vorbei*,
o carte în care înțelepciunea se toarce singură, ca poveștile
din *O mie și una de nopți*! Va mirosi cartea, îmbelșugat
pestrită, ca piața de lingă Turnul Sfatului, cu adieri de vol
dețuri și pește, de cașcaval, de garoafe și mătăsuri. Și vor
suna vorbele precum galbenii zarafilor, cari stau cu șetrol
în șir, schimbînd florini austrieци cu ruble rusești și cu pu
rale otomane. Și *Povestea vorbei* va fi hotarul dintre Apus
Răsărit!

IOANA

Vino acasă! Anton Pann! Te rog!

PANN

„Mă cutropești, Ioano, cu dulceața, dar uite teancul acela
mă! Mai avem treburi! Coană Safta, spune-i și mata,
să priceapă!

(Coana Safta întărește din cap.)

IOANA

Vința asta n-o mai îndur!

PANN

„U răscoli în mine toată amărăciunea, Ioano! Curge
în mine ca nămolul, ca plumbul greu — amărăciunea. Să-
tăiește între ispite și nevoi — și trebuie să rîd, căci numai
rîd mă mai face să uit! Sunt mîhnit, Ioano, pentru tine și
pentru Gabi, că apa nu ne vine la mîncă, precum aș vrea!
Că dat Dumnezeu daruri, însă n-am noroc. Cîteodată nu
am arar, mi s-arată o lumină, dar pînă să trag jeraticul —
cîne cenușa! Cîteodată mă mîngîi cu gîndul că poate
am noroc, ca să vorbească în mine și mai tare darurile.
Dar nu, chiar și o asemenea mîngîiere nu e decît un vuiet
tăcut, și sunt amărit, și rîd ca să uit.

IOANA

„Tu și le faci pe toate!

PANN

„Nu mi le fac. Recunosc. Dar nu port nici o vină. Așa
e totdeauna toate împrejurările, că trebuie să mi le fac.
Te iubesc, Ioano, cum nici nu crezi. Cîteodată, cînd rămîn
într-o vreme circumă, lăcrimez, cît o livadă în răcoarea
noaptea, la gîndul și de teama că aș putea să te pierd! Te iubesc,
Ioano. Pe tine și cîntecul, gluma și tristețea, și iarăși pe
tine! Poate că de-acolo de unde se hotărăsc tablele sorții
mi s-a menit să devin haiduc, să mă-ndrăgească fetele
bucureștene din împărăția otomană și din ăst colț de-mpă-
cîntăciune. Dar mi s-a ales altfel! Dumnezeu m-a ade-
văruit cu tine și cu cîntecul! Și în loc să sting sub paloș ca-
de negustori și bogătași, eu tai numai capete de tran-

IOANA

Îl auzi, coană Safta? Așa mă sucește și mă răsucește.
Și eu iarăși mă-ntorc, și iarăși îl cred. Așa m-a-ncântat și
cînd am purces cu el de la Tîrgoviște, de-am trecut prin por-
țile Branului.

(S-aude ca o ușoară bătaie în ușă.)

COANA SAFTA

Parcă a bătut la ușă — ca o mină mică...

(Se duce, se uită.)

Ha! O pisică!

(Deschide.)

Gabi!

(Intră Gabi, o fetiță ca de cinci ani.)

SCENA V

Aceiași, GABI

IOANA ȘI PANN

Gabi!

GABI

(vine, își freacă ochii de somn)

M-am trezit și-am venit!

IOANA

Ți-am spus să nu mai pleci niciodată singură de-acasă!

PANN

(se ridică)

Hai la tăticu!
Primăvară mică,
Cine te ridică?

GABI

Vară mare
mă ridică,
mă ridică
plină-n soare!

PANN

(O înalță sus și o coboară repede.)

GABI

(râde cînd e dată în jos)

Încă o dată — fă-mă mare cît turnul de la Biserica
Veagără!

PANN

Cît întunecatul cela — de-acolo? — Nu, am să te fac și
mai mare! Te fac mare, mare, cît bucuria tăticeului!

(O ridică încă o dată și Gabi râde iar cînd e dată în jos.)

GABI

Pe dăinuș în jos — luneci frumos! Și te gîdilă...

PANN

Spune-mi tu mie acu — ce cauți aici?

GABI

(Îl prinde de-un smoc de păr din cap)

Te duc acasă — de-un fir de mătăasă! Dar să taci mul-
mi!

PANN

Uf, coada calului! Gabi, nu mai trage!

GABI

Tata țipă, boul rage!

PANN

Va să zică — nici una, nici două — ci să vin acasă! Deo-
camdată, mergeți voi frumușel înainte, că pe urmă vin și
eu. Mai avem aici niște trebușoare. Nu-i așa, coană Safta?

COANA SAFTA

Este, scumpelor, este. Și ne-am trudit și pînă acu —
de-a dat inima din noi!

IOANA

Ei, haide, Gabi. Zi frumos: la revedere!

GABI

(face o reverență)

La revedere!

*(Se duce spre ușă; din ușă, Gabi se-ntoarce, vine pînă
la masă.)*

Vreau să-l iau și pe tăticul

*(Îa fesul de pe scaun, și-l pune pe cap și fuge, rîzînd,
pe ușă afară, pe care Ioana o deschisese în așteptare. Ușa
se-nchide după ele.)*

SCENA VI

COANA SAFTA, PANN

PANN

Ar fi timpul să ne apucăm de lucru — coană Safta!

COANA SAFTA

Așa mi se pare și mie! Să ne întoarcem la chestiunea
foarte arzătoare a tinărului — Napoleon Furnică!

PANN

E plin de ardoare Napoleon! Napoleon... Furnică! A
ajuns la modă numele, de cînd cu împăratul Frîncilor. Am
mai auzit de unul pe care-l chema Napoleon Pagubă, și pe
fratele său — Danton Pagubă. Și ce dorește, mă rog, arză-
torul Napoleon? Vrea tinărul să-și scoată folosul din nume?
Și cine e frumoasa?

COANA SAFTA

Domnișoara Catinca Stinghe! Arzătorul nostru ar vrea
să-ți verse versuri!

PANN

Niște versuri — cu nestemate prinse-n aur!

COANA SAFTA

În, cel mai tirziu, zece zile!

PANN

Unde stă suava?

COANA SAFTA

Lângă Poarta Cetății... Știi... în casa din stînga, cînd
se intră, cu intrarea tăiată în zidul orașului. În casa cu patru
ferestre!

PANN

Se face, dar plata înainte!

COANA SAFTA

Cu tine anevoie o scot la capăt. De unde plata, dacă poș-
ta e nărăvaș? Mă achit de îndată ce-mi vin banii și cînd
mi-i da versurile.

PANN

Punga-mi spune că eu am nevoie de bani astăzi, iar sti-
hurile nu ți le pot face astăzi, nici să mă tai. Trebuie să văd
mai întîi fata, să nu îndrug nepotrivite. Și despre tînăr de
asemenea se cuvine să primesc oarecare vedere!

COANA SAFTA

Îmi pare rău, astăzi n-am lețcaie.

PANN

Pe degeaba nu-ți mai mîzgălesc nici un iamb, nici măcar
un picior șchiop de hexamtru.

COANA SAFTA

Nu te-nrincena!

PANN

Este un gol în urmă, coană Safta, să-ți plătești datoria!
Pentru tot ce-a fost! Avem trecut mare-mpreună.

COANA SAFTA

Dar debitorul ești — tu!

PANN

Femeia zgircită-l scoate și pe...

COANA SAFTA

Anton Pann dator!

PANN

Eu voiam să spun: pe Diavolul!

COANA SAFTA

Se potrivește și așa, dar m-a luat gura pe dinainte.

PANN

Dacă-i vorba de-așa — stricăm învoiala!

COANA SAFTA

La asta mă gîndeam și eu! Mi-oi căuta alt ajutor!

PANN

N-o să-l găsești în tot cuprinsul.

COANA SAFTA

Ești prea încrezut, Anton Pann. Te porți cu gîndul că nu mai sunt și alții cu meșteșug! Tu nu-mi faci decît rime împerecheate, alții se pricep și la rime cari se împletesc. Apoi, la ritmuri ești de multe ori nebăgător de seamă. Sunt eu de vină că te ivești dator? Îți scad din simbrie cîte zeco

parale de fiecare rimă nedeplină și cîte cinci de fiecare potec-neală. Nu mai îngădui licențe pe socoteala mea!

PANN

A găsit-o și pe asta!

COANA SAFTA

Uite c-am găsit-o. Altfel, nu m-aș îmbulzi asupra unui nevoiaș.

PANN

Și ce cusururi îmi mai găsești?

COANA SAFTA

Dar tu — mie?

PANN

Pomelnicul ar fi așa de lung că s-ar stinge cădelnița în mîna popii, care l-ar citi.

COANA SAFTA

Ne luăm noi — cînd de-a dreptul, cînd pe ocolite, cînd din tîlcuri, cînd pe față — dar vezi, că nu mă poți supăra! Într-atîta ne-am învățat unul cu altul.

PANN

Coanș Safta, oftezi că nu ai bani. Bine, să încuviințăm că ar fi așa, cu toate că eu nu mă înduplec. Haide să ne mai tocnim. Dacă n-ai bani...

(se înduioșează)

dă-mi cel puțin — uite, coanș Safta — oala asta cu flori, s-o duc Ioanei! Vreau s-o impac. Are să se bucure și Gabi.

COANA SAFTA

(sare)

Oala cu floare! Nu dau nimici! Ai nimerit-o — chiar floarea la care țin eu așa de mult! Mi-ai pus gînd rău astăzi, anton Pann!

PANN

(Se ridică, ia oala.)

COANA SAFTA

Te repezi degeaba! Nu se poate! Te-ai aburit la minte?

PANN

(Se dă înapoi cu oala.)

COANA SAFTA

(se ține după el, vrea să i-o ia)

Nu, nu, nul

PANN

Coană Safta, vreau să-i fac și eu un dar Ioanei, nu e chiar de ziua ei, dar ai văzut! A plecat mihnită!

COANA SAFTA

Nu se poate. Nu înțelegi? Cuvîntul e cuvînt!

PANN

(fuge împrejurul mesei)

Și vorba e vînt.

COANA SAFTA

(După el, pune ea mîna pe oală.)

PANN

Nu trage, că se spargel

(O ia spre ușă.)

COANA SAFTA

(îipă)

Vrei să-mi scapi, dar nu te las! Nu, nu, nu!

(Trage fiecare, oala se sparge, pămîntul din oală cade cu floarea, în același timp din fundul oalei cade pudrerie de bani de aur. Galbenii se rostogolesc sunînd. Pann și coana Safta rămîn buimăciți, fiecare cu câte-un hîrb în mîna.)

PANN

Va să zică, în fundul oalei îți ascundeai comoara! Sub pămînt, sub floare!

COANA SAFTA

(s-apleacă și adună galbeni)

Of, of, Doamneee — Doamne!

PANN

(s-apleacă și el și ia doi galbeni)

Sfinte Arhanghele — m-am dus și eu o dată într-un noroc — și-am nimerit! Ei-ei, acu-i acul Te-am dibuit unde nu te știa nici pământul, coană Safta!

(Dă să plece.)

COANA SAFTA

(împă)

Stai, stai — nu fugi, că țiip și adun vecinii!

PANN

(i-arată banii)

Dar sunt cinstit, ți-arăt ce-am cules! Doi galbeni — avans! Avans pentru stihurile comandate! Să ne trăiască ardoarea lui Napoleon!

(Iese, trage ușa după el.)

COANA SAFTA

(singură)

Ăsta-i poet — nu i-aș mai spune pe nume! Poet — de drumul mare!

(Se-nduioșează.)

Dragul maichii!

ACTUL AL DOILEA

TABLOUL 1

Lângă Poarta Cetății: ziduri vechi, medievale, câteva case în linia zidurilor, una, mai la o parte, cu patru turnulețe. Noapte. Felinare, luminează miop printre copaci, pe alee.

SCENA I

PANN, pe urmă PAZNICUL DE NOAPTE

PANN

*(Se plimbă singur pe sub copaci, fluieră ușor o melodie.
S-aude bătând dintr-un turn ora 11.)*

...Opt, nouă, zece, unsprezece!

GLASUL PAZNICULUI

*Hört ihr Leut'und lasst euch sagen
die Uhr hat elf geschlagen!
Bewahrt das Feuer und das Licht —
damit kein Unglück nicht geschieht...*

(S-a apropié Paznicul, cu pași grei, misterios tiriți.)

PANN

Vine paznicul.

PAZNICUL

Geacă - Abia!

PANN

Între două

PAZNICUL

A, sunteți — român?

PANN

Român, firește! Toată ziua sunt român, numai la ceasul acesta sunt gata să-mi trădez neamul și să mă prefac în privighetoare!

PAZNICUL

(ridică un moment felinarul, pe care-l poartă în mână)

Cînți, jupîne Anton Pann, cînți — nu te-ncurci!

PANN

Din copilărie m-am trezit suflînd... Dar cum se face că nu cunosti?

PAZNICUL

Cum nu mi-aș cunoaște — chiar și pe-ntuneric — mușterii? Știu eu și cum le bate inima, și cum le ticăie ceasul!

PANN

Mi-arăți în care casă locuiește familia Stinghe?

PAZNICUL

Vezi colo-n întuneric? Casa din zidul cetății...

PANN

Mulțumesc.

PAZNICUL

Vrei să dai o serenadă? Fără chitară, fără alăută?

PANN

Cu oarecare-neunjur, ne-ntîlnim. Chiar serenadă n-am să dau, dar caut să născocesc un cîntec. Ascultă, Hans!

PAZNICUL

Ascult, numai cît, eu nu sunt Hans!

PANN

Mare minune — un neamţ care nu e Hans! M-ai putea lămuri puţin — cum şi de ce ai strigat adineaori?

PAZNICUL

Ca să fugă tlharii! Haiducul Groza a tăiat ieri noaptea drumul unui negustor — chiar la Timişul-de-Sus, către Predeal!

PANN

Cînd a trece-o dată Groza prin Braşov, trebuie să-i pulmina-n ceafă, Hans!

PAZNICUL

N-am să mă potolesc, şi de-oi pune mîna pe el, cer juriilor să-l spînzure pe fereastra aceluia turn în ruină pe dealul din faţă! La ceasul acesta, gidele dă tircoale gorganului cu căpăţînile, foarte doritor de a mai vedea o dată pe cei ce-au ispăşit!

PANN

Eşti prea crunt, Hans! Adecă, de ce l-ai spînzura? Face şi Groza bine — cum poate: ia de unde este şi-mparte unde nu-i!

PAZNICUL

Ia de unde este şi-mparte unde nu-i! Dar asta nu-i creştineşte. În evanghelie se spune că celui ce are i se dă, celui ce n-are i se ia!

(*Ride.*)

PANN

De dreptatea asta m-am poticnit și eu câteodată. Dar fac uce și-ngin: să-i fie de bine!

PAZNICUL

(100)

PANN

Celui ce mai citește din an în paști prin cartea de care-ai pomenit!

PAZNICUL

Mare pacoste!

PANN

Care?

PAZNICUL

Groza!

PANN

Nu m-aș mira să vină într-o noapte la plimbare prin sat, îmbrăcat taman ca dumneata, cu felinar în loc de poaigă, și să strige așa cum făceai adineaori. Cum ai cîntat? Al zio dată — că-mi plăcu!

PAZNICUL

*Hört ihr Leut'und lasst euch sagen
die Uhr hat elf geschlagen!*

Așa am strigat, am cîntat, am spus și-am zis!

PANN

Ar afla el multe Groza... și foarte trebuincioase, despre porțile astea zăvorâte cu lacăte de șapte sute de ani!

PAZNICUL

Herrgott — cîtă spaimă împrăștiie! Toată lumea se-n-
-măbă și se teme. Cînd se-nțîlnesc doi pe întuneric, s-aude:
-ai, cine-i? Unde-i? Ăsta-i!

PANN

Paznice Hans, ți-aș da îndemn să nu mai treci pe la Biserica Neagră, că haiducul și-așterne citeodată, precum se spune, chiar acolo în pod. Și pentru un pui de somn bine facel Cui i-ar trece prin minte să-l caute chiar prin văzduhul lăstunilor și al liliecilor?! Odată s-ar fi îmbrăcat ca un sfânt de piatră și se uita din capul unui stîlp — din virful unui pînten de la Biserica Neagră — în piață, într-o zi de vîrg cu mare forfotă!

PAZNICUL

Ce îndrăzneală! Și de-acolo te-a văzut și pe dumneata, jupîne Anton Pann, ciupind florăresele și înșelînd pe un zaraf c-un galben otoman!

PANN

Avea pesemne haiducul vedere largă în toate!

PAZNICUL

Mă duc, că altfel îi crede că eu-s Groza!

PANN

Păzea că multe nu lipsesc!

PAZNICUL

He-he-he! Noapte bună!

(Pleacă spre stînga.)

SCENA II

PANN, apoi IOANA.

PANN se plimbă, pe loc, ca-n așteptare. IOANA vine din dreapta.

PANN

din dreapta

Ioana — tu?

IOANA

(liniștită)

Cînd ai închis ușa în urma ta — am plecat și eu. Și m-am
găsit tot pe urmele tale, la ceasul ăsta fără tipenie de om
— uliți!

PANN

(calm)

Te ții prin beznă, Ioano — după păcatele mele... și tre-
muri toată!

IOANA

Tremur, Anton Pann, și pățimesc — că nu mai înțeleg
— mă țin laolaltă. Și inima mi s-a făcut mică de tot, că nu
— ce ai să-mi spui — Eu ridic cuvîntul și eu sunt cea
— care mă tem —! Între noi doi, care-i cel care face judecată
— și care-i cel ce așteaptă osînda?

PANN

Îți spun — tot, tot ce poștești!

IOANA

Și faci tot — tot ce doresc?

PANN

Așa-mi este dat, Ioano!

IOANA

Și nu-mi tăinuiești nimic?

PANN

Ți-am tăinuit vreodată ceva?

IOANA

Tremur toată și ard! Ia-mă în brațe Anton Pann, du-mă
— și vino și tu!

PANN

Ce vorbe sunt astea, Ioano? — du-mă acasă — și vino
— tu...

IOANA

Da, să mă iei în brațe, să mă duci acasă și să vii și tu.
Dar să vii cu adevărat!

PANN

Și dacă pentru astăzi mi-am făgăduit cuiva — focul și
jocul — ce ne facem?

IOANA

Dacă ar fi numai joc — ți l-aș lăsa! Dar e în tine și altceva!
Și nu mai dorm de-atâtea nopți, și nu mai pot!

PANN

Este, Ioano, recunosc. Este în mine și altceva, este oare-
care nebulie și-un vuiet care cere ceva, un pic de zăre și-un
strop de îngăduință — să nu mi se numere pașii, să nu mi
se măsoare drumurile, să nu mi se cîntărească cuvintele. ...
Este în mine o nebulie care vrea să se cheltuie, și-o căldură
care crește cînd se dăruie, care se stinge cînd vrei s-o aduni!

IOANA

Anton Pann, tu știi — față de tine — mie mi se taie pu-
terile și glasul! Și nu mai pot nimic. — Și totuși, aș putea
și eu ceva. Aș putea bunăoară să — plec... Atunci nimeni
n-ar mai sta în pragul tău — să măsoare, să numere, să
cîntărească....

PANN

Ioano — iarăși pragul cu amenințările și cu vorbe din-
colo de orice măsură! Bine, sunt așa cum mă știi, dar ce nu
rămîne? Îmi spui tu ceva, îmi dai tu vreun sfat? Cînd te
ridici în prag — de ce nu vrei să eprinzi cu privirea și toată
starea în care ne găsim și de care mi-e silă să mai vorbesc?

IOANA

Da, așa e... Năcazurile, neajunsurile, bucata de pîne pen-
tru noi și pentru Gabi. Toate astea încerc și eu, — te rog
să mă crezi —, toate astea încerc și eu să le adun în mine
și să țin cu ele cumpănă suferințelor multe, cari nu mă pri-

decît pe mine! Anton Pann, nu trece ușor peste tremurul
tulburarea mea! Spune-mi — spune-mi — vreau să știu
să ne închipuim că am scăpat cumva de starea în care ne
sun — Ți-ai mai făgădui și-atunci altor ființe — sufletul
focul?

PANN

Te-aș minți — spunîndu-ți că nu! Eu nu te-am obișnuit
mi primești cuvintele cu îndoială. Îngăduie-mi, Ioano,
mi port cel puțin față de tine — inima — ca un pahar prin
vezil! Cu cît mă îngrădești mai puțin, cu atît viața mea
mai mult a ta. Numai a ta! Arde jeraticul în pahar,
nu-l stinge!

IOANA

Tu — Anton Pann — vatra mea aprinsă! Dacă ai ră-
nea la mine, dacă te-aș simți totdeauna în preajmă, m-aș
robi de două ori pe cît mă zdrobesc și am ieși noi la liman
tr-un chip...

PANN

Cu — sărăcia?

IOANA

(Întărește din cap)

PANN

Cu — sărăcia, da. Dar crezi tu — Ioano, că acel cinte-
care mă-ndrum poate să-nceapă așa, stînd la masă?
Între patru pereți, focul n-are vînt. Între gratii — aripile
sînt chiar și pentru păsări o povară! Eu trebuie să mă cioc-
esc de oameni, de lucruri, să-nfrunt valul și-ntîmplarea!

IOANA

Și toată ființa asta din fața ta — nu-ți mai spune nimic?

PANN

Te iubesc, Ioano. Simți cît de nătîng și de gol sună acest
vînt? Nu te supăra viața mea. În fața oricărei alte femei
îi s-ar părea un cuvînt mare acest cuvînt: te iubesc. În

fața ta — mi se pare gol. Năting, stins și gol. Nu, Ioano, eu nu te iubesc! Căci noi suntem una. Tu ai intrat în mine, tu ai devenit singele meu, ziua mea și noaptea și străfundul. Tu ești izvorul, aerul, lumina. Cum mai aștepti să te iubesc?

IOANA

(Îl îmbrățișează, îi cuprinde capul, îl sărută, își bagă mîna în părul lui, cu mînie dulce și cu pasiune nebună)

Părul meu ciuf și destrăbălat! Vino acasă!

PANN

Du-te numai, Ioano, că te-ajung.

(Îi cuprinde obraji.)

Tu...

(O sărută.)

IOANA

Intră încet, cînd sosești, că fetița doarme. Să nu se trezească.

(Fuge.)

SCENA III

PANN, apoi DOMNIȘOARA CATINCA STINGHE și
NAPOLEON FURNICĂ. PANN se plimbă.

CATINCA

(Ivindu-se din dreapta, cu Napoleon Funică)

Cînd trec pe-aici, pe sub Poarta Cetății, e o beznă — și mi-e o frică! Nici nu îndrăznesc să privesc înapoi — pare-m-ar prinde cîeva din urmă.

FURNICĂ

Cînd ești cu mine ar trebui să te simți mai ocrotită.

CATINCA

Un necunoscut sub felinar — așteaptă pe cineva?

PANN

(o privește cu uimire)

Ce întâmplare! Ce grațioasă întâmplare — pe-o simplă
așteptată cărare! Ca două rime într-un vers — făpturile
se-ntîlniră. Ce ochi, ce vrajă și ce mers! Îmi tace inima,
— miră!

(Catinca și Furnică trec nedumeriți spre stînga.)

CATINCA

Parc-ar vorbi în stihuri, dar ce vrea?

PANN

Ești frumoasă — ce-aș mai vrea? Cat sub frunze — dau
steal!

(Catinca și Furnică au trecut spre stînga.)

FURNICĂ

Cam aiurit și transportat!

CATINCA

Într-adevăr așa păreal!

PANN

Cam transportat și aiurit — o rază albă m-a rănit!

FURNICĂ

Am să mă-ntorc — mi-aștepți răspunsul?

PANN

Tu ești alesul, tu ești unsul!

*(Catinca și Furnică s-au depărtat, se opresc în întinerie
în ușa casei cu turnulețe.)*

PANN

(pentru sine)

După cuvîntul Sfintei Vineri — are iambi în coapse —
moasa Catinca. Dar ochii? De-aș putea numai culoarea —
să-l aflu!

(Catinca s-a despărțit de Furnică; intră în casă.)

FURNICĂ

(se-ntoarce, ajunge în dreptul lui Anton Pann)

Îți sunt dator o replică — necunoscute domn!

PANN

Eu o doresc rimată, sau nu ești amator?

FURNICĂ

Cum îndrăznești?

PANN

Ah, nu vă supărați, sunt inocența însăși!

FURNICĂ

După cuvânt — nu pari deloc!

PANN

Pentru niște ochi ca noaptea — ce n-aș îndrăzni!

FURNICĂ

Te-ai înșelat, căci ochii sunt albaștri!

PANN

E tocmai ce doream a ști!

FURNICĂ

Încrucișezi, se pare, bine — spada!

PANN

O nu, deloc. Evit balada!

FURNICĂ

Îmi ești dator o lămurire — totuși —

PANN

O lămurire —? Dacă ții... Făceam, așa, un joc de stiluri
- pentru mine, pentru nimeni, sau, dacă vrei — pentru ai

sturi mii din preajma felinarelor! Le vezi — ființele de
lapte — îmbătate de luminile târzii!?

FURNICĂ

Mă îngrijese aici — de stihuri — eu!

PANN

Ah, mă scuzați. Credeți cumva c-aș fi dispus să le-murmut cuiva pe ale mele? Am martori — frunze, arbori, lele — că versurile, de mă-ncearcă uneori vreun dor, eu nu
mi le comand la nici un croitor!

FURNICĂ

Accasta-i o jignire!

(Amenințător.)

Cine ești dumneata?

PANN

Să nu ridice glasul — domnul e rugat! Căci bine e chiar
întru dinsul să nu prea știe cine sunt și cum, întâmplător
să-i sau poate într-adinsul. Iar dacă totuși poftă ar simți de
ună gilceavă — i-aș da sfatul — norocul să-și încerce-n altă
parte, la alt ceas, cu altul, doritor și el de vreo ispravă!

FURNICĂ

Ce? Așa-mi vorbești?

(Se repede în Anton Pann.)

*(Pann era să cadă, dar se proptește, apoi s-apropie calm
de Furnică. Furnică se dă încă o dată la el.)*

PANN

*(Îi prinde însă brațele, ceva mai jos, de mâini, și, încet, dar
înzestibil, îi silește să dea-n genunchi)*

Vezi — așa, nu altfel! Să crești ca un copil, numai în-
tru! Cum sfatul de adineaori nu l-ai primit, sunt gata să-ți
dau altul. Cine se iutește, să bea oțet să-i treacă! Și de n-ai
lă treabă, fă-te martor!

FURNICĂ

Vom vedea!

PANN

(*U lasă*)

Haide, ridică-te și pleacă de-aci!

FURNICĂ

(*Pleacă bombănind.*)

PANN

(*Fluieră o melodie. S-aude apoi un pocnet de pistol. Pann tresare, își duce mîna la spate, se lasă încet pe-o bancă.*)

M-a nimerit!

(*Își reazimă fruntea de spatele băncii.*)

SCENA IV

PANN, PAZNICUL DE NOAPTE

PAZNICUL

(*vine grăbit și speriat*)

Herrgott, ce e? Ce s-a-ntîmplat? Am auzit un pocnet și am sărit...

PANN

(*ridicînd fruntea*)

M-a atins între coaste.

PAZNICUL

Cum? Unde? Cine?

PANN

Nu întreba. Ajută-mi rogu-te — să mă ridic!

PAZNICUL

Ți-ajut, ți-ajut. Să chem un doctor? Uite singel Curge
și el!

(Îl sprijinește.)

PANN

*(Sprijinit de Paznic, face încet pașii cît ține aleea în
dreapta.)*

PAZNICUL

La un doctor?

PANN

Nu! Acasă! O iei pe-aici — în sus...

TABLOUL 2

O odaie la Anton Pann, sărăcăcioasă, mobilată sumar. Un
ceas atîrnă de perete, mort, cu greutatea căzută pînă jos.
La început odaia e goală, în întuneric. S-aud bătăi în ușă.
Nu răspunde nimeni. Paznicul și cu Anton Pann intră, cu
un felinar.

SCENA I

PAZNICUL, PANN

PANN

(strigă)

Ioana, aprinde lumina! Nu te speria! Sunt eu!

PAZNICUL

Te poți sprijini de ceva, jupine Anton Pann?

PANN

Este aici, chiar lângă ușa, o canapea. Lasă-mi brațul. Așa. Ioana, Ioana! Unde ești? De ce nu răspunzi?

PAZNICUL

(Deschide ușa felinarului și, cu o hârtie ce ia foc din flacăra felinarului, aprinde lumina din sfeșnicul de pe masă.)

PANN

(șade pe canapea)

Deschide rogu-te, ușa ceea și vezi. Trebuie să fie dincolo — Ioana. De ce tace? Să fi adormit? Fetița mea doarme și ea — acolo.

PAZNICUL

(deschide ușa spre dreapta, se uită din prag)

Nu e nimeni. Pe canapea nimeni. În pătuc nimeni. Nu mai pături răvășite.

PANN

Nimeni? Nimeni? Ioana? Gabi? Fetița mea?

PAZNICUL

(s-a-ntors din ușă)

Nimeni, Anton Pann. De unde le luăm?

PANN

Ioana mea... Adineaori... Nu este un ceas de cînd ne-am despărțit. Mi-a spus să intru-n cet, să nu trezesc fetița! Au o fetiță, Hans, de cinci ani — Gabi...

PAZNICUL

(Întoarce felinarul prin odaie și ascultă în tăcerea nopții)

Nu s-aude nimic. Bătăile ceasului — în turn — departe.

PANN

Au fugit. Ioana a plecat, și-a luat și fetița.

PAZNICUL

Dacă a plecat, se-ntoarce iar!

Ioana? -- Nul! Nu se mai întoarce! Toate mi se aburesc,
asta o văd limpede. De-acuma voi fi singur, Hans!

PAZNICUL

Anton Pann, eu -- eu nu sunt Hans, și nici măcar neamț
mă descopăr. Eu sunt ceea ce graiul meu îți spune că
sunt. Și numai câteodată mă schimb în paznic de noapte, cum
neamta te prefaci în privighetoare. Și umblu, cu pași grei,
prin cetate -- parcă aș duce în spate veacurile, și aud
pele strănutind, și strig:

*Hort ihr Leut' und lasst euch sagen:
die Uhr hat elf geschlagen!*

PANN

(cu spaimă stăpînită)

Stai puțin -- stai, să mă adun! Cine ești dumneata?
Dumneata ești... moartea! Glasul parcă l-aș mai fi
auzit! Stai -- stai -- uite că nu mă dumiresc... Ești... un-
... și nu te găsesc...

PAZNICUL

Nu te speria, Anton Pann, eu nu sunt moartea. Mi se-n-
șirăză cărările și strig uneori pe sub bolțile cetății,
cum totdeauna s-a strigat. Dar nu sunt ceea ce îți se
zice. Sunt paznicul de noapte, atîta tot -- și paznicul s-a
nit c-o privighetoare. Ceea ce e foarte firesc.

PANN

Da -- e foarte firesc -- paznice de noapte! Misteriosule
-- prieten al buhelor -- ai venit? Te primesc. Spu-
mi ce vrei. Vrei să mă duci?

PAZNICUL

Su te duc? Dimpotrivă! Avem alte griji, Anton Pann.
Între de toate, trebuie să vedem ce s-a-ntîmplat! Haide,
de-te în pat. S-aduc un doctor?

PANN

Ajută-mi — să mă culc în casa asta de om sărac. Casă-n
trei pereți, și cu ușa prin pod. Și adu-mi un doctor.

(Paznicul i-ajută. Pann se-ntinde pe pat.)

PAZNICUL

(îi trage papucii și haina)

Cămașa e plină de sînge.

PANN

Moartea îmi scoate papucii și haina. Și eu o trimit după
doctor.

PAZNICUL

Își face și ea slujba. Stîngace și fără-ndemînare.

PANN

Ia o năframă din scrin și pune-mi-o pe rană.

Unde-i Ioana?

A plecat în noapte.

Nu, n-a plecat.

S-a ascuns. Trebuie să fie la coana Safta. Nu te supăra.
Du-te Moarte peste drum, la casa din față, bate la fereastră,
spune-i că sunt rănit. Să poftască degrabă, să-și facă slujba
la vatra ei.

PAZNICUL

(a luat o năframă din scrin, i-o pune pe rană)

Mă duc — să văd.

SCENA II

PANN *singur*

PANN

(după un răstimp, strigă)

Ioana!

(Se ridică pe coate.)

Să vie Ioana!

(Se-ntinde iar.)

Ioana! Nu răspunde. M-a aruncat ca pe-o zdreanță strebnică. Așa mi-a spus: intră încet cînd sosești, că fetița surme — să nu se trezească! Și cu dulce minie mi-a zis: Ar ciuf și destrăbălat!

Ce liniște se făcu!

Se luptă lumina cu bezna — și nu s-aude nimic. Nici sunet.

Cum îmi vijlie urechile!

Umblă singele prin uluci — grăbit și cit mai este.

Mi se usucă ochii.

Și ard.

Mi-e frig.

Și ceasul s-a oprit — i-afîrnă greul pină-n fundul pămîntului. Singur sunt. Doborit și pustiit. Cel puțin ceasul de-ar trăia, să-mi ție de urît.

(Intra Coana Safta.)

SCENA III

PANN, COANA SAFTA

COANA SAFTA

Am venit într-un suflet. Ce s-a întîmplat?

PANN

Cine e?

COANA SAFTA

Eu — coana Safta — cine-ar fi?

PANN

Nu te-am chemat. Am trimis după Ioana.

COANA SAFTA

Ioana nu-i la mine. Nici Gabi. Și-am venit eu.

PANN

Atunci -- unde sunt?

COANA SAFTA

Nu știu. Ce-a fost? Spune-mi ce s-a-ntimplat?

PANN

M-a rănit. Ți-oi spune altă dată. Las'.

COANA SAFTA

Cine?

PANN

El...

COANA SAFTA

Anton Pann -- nu care cumva să te porți cu firea de a mai vorbi cu cineva despre toate astea... Iese vîlvă și vrajbă. Și rămul de ocară. Nici doctorului să nu-i destăinui un cuvînt! Îți închipui -- de primește vînt -- orașul -- Cum s-a întimplat?

PANN

Ca într-un vis veni-ntîmplarea -- așa, dintr-o nimica toată. Așteptam sub felinar, pe alee, lângă Poartă. Să primesc vedere despre ei -- altă voiam. Cînd apărură -- cum să ți-o spun? S-a făcut cumva că m-am simțit ca-n alt tărîm. Mi s-a părut că mă găsesc pe undeva în răsărit. La Ispahan, sau poate la Bagdad, la Teheran! Da, mai degrabă-n Ispahan, acolo am zăbovit cîndva un an întreg. Vezi dumneata, acolo -- precum îmi amintese -- e datina, de înțîlnești prin tîrg, pe uliți, vreo femeie, frumoasă mai ales, se cere să nu treci mut pe lângă ea, să-i spui ceva, un vers măgulitor sau vreun cuvînt care s-o-ncinte. Așa e datina. Bărbatul, ce-o-nsotește, chiar soțul ei de-ar fi, chemat e -- tot prin datină -- să mulțumească trecătorului, ce spune versul, cu un salut sau cel puțin cu un cuvînt de cîvîință. Așa-i acolo, coană Safta, în răsărit, la Ispahan. La fel, și eu am dat în stihuri grai simțirii -- văzîndu-i pe cei doi...

COANA SAFTA

Îmi închipui ce-a urmat — din cele ce mi-ai spus. Vezi Anton Pann, ce pați cînd nepoftit te pui să muți, cu toate al lui, răsăritul în apus!

PANN

Vezi, Anton Pann, ce pați cînd, comandat, iubirea altora în versuri o rostești nemăsurat?

(*Pauză.*)

Ioana, unde-i? — N-a lăsat vreo scrisoare? Caută puțin!

COANA SAFTA

(*se uită împrejur*)

Pe masă — sfeșnicul, și-atît. Nici pe măsuța din ungher e nimic. Vreo scrisoare?

(*Deschide un sertar.*)

Nici în lăcrișă!

PANN

Nicăieri nimic. Cine știe din starea asta de mai scap?! Voi fi legat de pat — culcat în friguri. Cum le voi mai da no urmă?

COANA SAFTA

Nu-ți fă griji. Nu mi se pare a fi decît o glumă — totul.

PANN

Cumplit — cît de puțin o cunoști pe Ioana!

COANA SAFTA

De asta-ți este? Las' pe mine!

PANN

Sunt bîntuit de griji. Făgăduiește-mi coană Safta! Nu-i așa? N-ai să mă lași!

COANA SAFTA

Îți promit, dar și tu va trebui să-mi dai mai multă ascultare. Haide, urmează-mă să ne gîndim împreună la

lucruri mai senine! Spuneai că pe alee ai dat grai unor simțiri. Se pare-atunci că versurile sunt gata. Ai mintuit cîntecul?

PANN

Cari versuri? Ce cîntec?

COANA SAFTA

Cari versuri... mai întrebi?

PANN

A, uitasem! Versurile? Nu, coană Safta! Erau așa, cam scuturate la-ntimplare. Celelalte dorm încă undeva, în cine știe ce străfunduri!

COANA SAFTA

Și eu — nădăjduiam să le găsesc — făcute, ferecate. Anton Pann, cîntecul — scoate-mi-l de unde doarme. Vreau să-l am, chiar acu!

PANN

Coană Safta — cînd și cum — în starea-n care mă gă-sesc?

COANA SAFTA

Ține-ți firea. N-ai nimic. Glumești! Te-a zgîriat puțin și tu te-ai speriat! Te-a rănit? Cu ce?

PANN

Cu pistolul, coană Safta, sau crezi c-a fost politicoș?

COANA SAFTA

Ei, du-te, Anton Pann, fii serios. Noi nu suntem de pu-cînd poveștile, ci mai de dincoace cu vreo două-trei zile!

PANN

Vei crede băgîndu-ți degetele-n rană? Poftim!

COANA SAFTA

Nu, nu! Nu pot să văd singe. Nici măcar de pasere!
tăi ce? Fă stihurile, ca să uităm de răni!

PANN

Chiar acu? Ce te-a găsit? În pragul celor din urmă vămi?
Cu gloantele-ntr-o coastă? Să mă transpun? Acu? Mă sfișii,
ană Safta! Acu — acu?

COANA SAFTA

Acu! Uite — vreau!

PANN

N-ai îndurare. Îmi vijile urechile. Nu pot. Începe să
ă doară.

COANA SAFTA

(ți pipăie fruntea)

Ai friguri. Îți trece pînă dimineață!

(S-așază la masă, ia o hîrtie și creion.)

Anton Pann, începe cîntecul, și-ai să vezi că-ți vine
ima la loc.

PANN

(cu voce stînsă)

Dă-mi — dă-mi hîrtia — scriu eu.

COANA SAFTA

(Îi dă cele cerute și apropie, ținînd-o în mînă, luminarea.)

PANN

(scrie)

Cîntecul mut...

.....
.....
.....

COANA SAFTA

Spune-mi și mie ce scrii, s-aud și eu!

PANN

Cîntecul e foarte încet, e mut — nici eu nu-l prea aud.
Îl vei citi cînd pleci. Parcă mi-ai ține luminarea, coană
Safta. Tremură ceara în minile reci.

(*Scrie.*)

.....
.....
.....

(*Îi dă hîrtia.*)

Acum lasă-mă, coană Safta, să dorm. Și să nu mă mai
trezeșo.

(*Adorme.*)

COANA SAFTA

(*s-apropie de el, îi ține luminarea în față și-l observă cu
atenție, speriată, apoi mai liniștită*)

Mai răsuflă! A adormit băiatul maichii. N-a murit.
Trăiește! Doarme!

(*Suflă-n lumînare, iese.*)

TABLOUL 3

În aceeași odaie la Anton Pann, în lumină de zi, o lună
mai târziu.

SCENA I.

PANN, apoi COANA SAFTA

(*PANN, singur, într-un fotoliu, slăbit, ține un carton în
poală, din cînd în cînd scrie.*)

COANA SAFTA

(*intrînd din stînga*)

Bătrînii nu se mai miră de nimic, numai mie mi se dă
bucură! — Cineva s-a sculat! Fără sprijin? Singur-
singurel?

PANN

Tiriș-tiriș — mai cu poticneli, mai cu îndemnuri — cum
putu și-mi veni la îndemnă!

COANA SAFTA

Intia oară de patru săptămîni!

PANN

(tusește)

Pe din afară mă vindec, dar pe dinăuntru...

COANA SAFTA

Rana să se vindecă, că tusea se va îmbîlzi și ea. Și-a-
tunci să te închini și să mulțumești.

PANN

Între acești pereți mai pocnesc citeodată podelele — și
pe mai aud pași... pașii lor... Dar n-am de ce să mă prind
în ochul meu... Cu gîndul mă port tot spre alt tărîm... Pen-
tru cele din preajmă, am un ochi care vede totul și mîni
cru pipăie — pentru tărîmul spre care mă port, am o rană
deschisă în loc de ochi... Coană Safta, mi-e aproape teamă
să mai întreb... Nici astăzi — nici o veste?

COANA SAFTA

Ce vînt s-o aducă, Anton Pann? Tot iscodim și cerce-
tăm, de săptămîni, în fel și chip. Sunt încredințată acu că
Ioana nu se ține nici prin Schei, nici prin cetate... Am fi
primiți noi vreun semn...

PANN

Să fi trecut munții? Să se fi pierdut într-atît? Să se
fi dus la Tîrgoviște? Dar acolo nu mai are pe nimeni!

COANA SAFTA

Multe pricep, eu, Anton Pann, nu mă dumiresc însă cum poate o femeie să fie chiar așa! Cine ar fi crezut că poartă-n ea asemenea cruzimi?

PANN

Vrea să mă pedepsească, asta e! Dacă ne-am fi despărțit măcar așa — ca să înțeleg și eu că acu ne despărțim! Dar nu! Parcă și-a ales-o într-adins, ca să nu înțeleg... Și plecînd a mai zis: intră încet cînd sosești, că fetița doarme, să nu se trezească! — A sărit la mine și m-a sărutat, și eu i-am cuprins obraji și-am adunat-o toată în suflet.

COANA SAFTA

Vrea să te răpună! Vrea să te vadă tirindu-te pînă dincolo de munți? Îți știe slăbiciunea!

PANN

Cine să se trască? Pînă unde și cum? Mai sunt eu — aici? N-am plecat? Toate mi s-au dus — obraji și puterom! Ce-a mai rămas din mine aici? Nimic! Un glas, un pumn de pămînt și oarecari friguri seara și dimineața. Glasul și răcoarea ca de țîrnă în mine, grămăjoara asta de friguri și tuse, toate astea împreună sunt eu, puținul ce-a mai rămas din Anton Pann!

COANA SAFTA

Îți ard ochii, Anton Pann! Să nu ne mai gîndim!

PANN

Să — nu — ne — mai gîndim!

COANA SAFTA

Nu mai pot să văd ceasul de perete — mort, cu greutatele căzute și cu roțile și arătătoarele ca niște monștri într-o raclă... De unde să-ți vină îndemn de viață, dacă stă! E stricat?

PANN

Nu-i stricat. Dar cine să-l întoarcă?

COANA SAFTA

(se duce la ceas și ridică greutatea)

Așa!

PANN

Îmi place să-l aud.

COANA SAFTA

(ca să abată conversația)

Știi că Napoleon și cu Catinca s-au luat? Chiar ieri a
t nunta.

PANN

Am să fac nuntă și eu, coană Safta!

COANA SAFTA

Nu, Anton Pann, nu te gîndi la asemenea tristeți! Tu
vezi — că-ți merge mai bine? Scoate-ți din cap gîndurile
grel! Tu ai să trăiești!

PANN

Neapărat că am să trăiesc. Sau ți se părea că nu? Am
trăiesc — și-o să fac o a doua nuntă cu Ioana mea, cînd
întoarce! Acu vreau să lucrez! Vreau să-mi fac un nume.
Vei vedea atunci... Ioana are să vie!

COANA SAFTA

Casc ochii și rămîn cu ei deschiși a mirare! Vrei să-ți
î un nume? Cum adică?

PANN

Am să adun toate stihurile, ce le-am scris. Fac cărți
ele.

COANA SAFTA

Mă bucur că începi iarăși să glumești. Ce stihuri vrei
aduni?

PANN

Dar nu glumesc deloc! Ce stihuri? Toate cite prin mîna dumitale, timp de şase ani, au trecut în minile frumoaselor din Schei!

COANA SAFTA

Numai cît, asta nu se va prea putea... Ar însemna să ridici vîlu de pe atîtea taine, ceea ce nu se cuvine!

PANN

Nu se va putea? Nu se cuvine? De vorbe ca acestea eu nu mă împiedec nici cît de nişte cărăbuşi pe caldarim, oricît de firav aş fi! Cărţile sunt gata. Le caut doar nişte titluri potrivite!

COANA SAFTA

(îl pipăie pe frunte)

Planuri multe — sărăcia omului — şi semn de friguri negre şi secil — Nu stau împotriva — pune la teac cîntecele celelalte, scoate cîntecele pentru Ioana, pentru Ioana care-a ridicat punţile! Sau cîntecele de haiducie pentru Groza, dacă vrei. Sau chiar *Povestea vorbeii*, dar nu stihurile care au trecut de la mine în inimile cetăţii!

PANN

Toate le scot — dintr-o dată, în aceeaşi zi!

COANA SAFTA

Focul vieţii mele! Cum crezi tu că o să ieşi la lumină cu stihurile pentru care ai luat plată? Au să se aprindă cărţile în minile tale, dacă vei arde tot aşa — neîntrerupt şi neogoiat!

PANN

Am luat plată?

COANA SAFTA

Neapărat că ai luat! Nu vei tăgădui!

PANN

Bine, să zicem că am luat!

COANA SAFTA

De ce — să zicem, cînd este așa?

PANN

Cinteele sunt ale mele, ceea ce e învederat ca lumina soarelui. Curtezanii, pe-ale căror mini au încăput și cari s-au dus precum au venit, și-au făcut folos din ele după bunul lor plac. Ei și-au cules dobînda, din care eu nu m-am împartășit în nici un fel. Înseamnă oare toate acestea că mi se poate lua și dreptul de autor?! Ar fi o despoiere de necredut. N-o să mă îndupleci că o asemenea rinduială scriintită nu se fi cu puțință!

COANA SAFTA

De vreme ce se sprijină pe invoială — nu e scriintită. Dumnezeu ai făcut copii, și alții ți i-au înfiat!

PANN

Despre așa ceva, niciodată n-a fost vorba. Zădărnicia ce-o vorbești s-a și destrămat, căci un tată chiar atît de denaturat nu sunt. Eu mi-am pus copiii la dispoziție, pentru un anotimp sau două, să se joace o piesă de teatru cu ei. Cu-aici — pînă la înstrăinare și adoptare din partea altora — mai val

COANA SAFTA

Dar nu-ți dai seama? S-ar stîrni un scandal, că nu-l mai stingi cu șapte ploi de vară, cînd amatoarele de versuri vor descoperi că soții lor le-au amăgit!

PANN

N-are să fie. Se știe, de altfel, că muzele sunt lipsite de memorie. Ele descind pe pămînt de îndată ce se văd mame și primesc nițel miros de scutece. Cît privește dezamăgirea de care-ai pomenit, le urez ca asta să le fie singura și cea mai mare în viață!

(Bătăi la ușă, intră tipograful Ciurcu.)

SCENA II

PANN, COANA SAFTA, CIURCU

CIURCU

Bună ziua, domnule Anton Pann!

PANN

Tocmai la dumneata mă gindeam, domnule Ciurcu!

CIURCU

Am primit scrisoarea dumitale, și iacă, am venit să ne înțelegem. În mare — primesc. Rămîne să statornicim și amănuntele!

PANN

Așa cum îți scriam? Ești gata de a-mi tipări cărțile? În răstimp de-un an?

CIURCU

Neapărat! Sunt totuși și unele riscuri — domnule Anton Pann, nu trebuie să ni le ascundem. De aceea vom împărți cheltuielile de tipar și de hîrtie.

PANN

Și cîștigul?

CIURCU

La fel — desigur! Din cheltuieli plătești jumătate numai decît, după ieșirea în vileag.

PANN

Și cînd îmi curge cîștigul?

CIURCU

Pe măsură ce se vînd cărțile!

COANA SAFTA

Roțile invoieli sunt bine unse cu duhot, dar afacerea miroase prost — tot a duhot! Mai întii, ce-ți suride dumitale, domnule Ciurcu? Anton Pann acopere jumătate din

cheltuieli — de unde și din care pungă? Și al doilea, aceeași
trebare: ce-ți suride, domnule Ciurcu, căci cărțile nu se
vor vinde! Cine cumpără zicale și cine — stihuri? Mai cu-
rînd mă văd pe mine vinzînd covrigi decît pe Anton Pann
vinzînd zicale!

PANN.

Așa ar fi, coană Safta, dacă toată lumea ar spune co-
vrigi și ar mîncea zicale, ca dumneata! Și pe urmă, de unde
știi dumneata că n-aș avea puteri să plătesc jumătatea chel-
tuielilor?!

COANA SAFTA

N-are, domnule Ciurcu, cum n-am eu frumusețe în obraji.
Mă jurl!

CIURCU

Nu e nevoie coană Safta!

PANN

Vezi, domnule Ciurcu? Asta-i coana Safta! Nu vrea nici-
decum să-mi fac și eu un nume!

(Tușește.)

Parcă mi-aș scrie numele cu foc — pe pielea ei!

CIURCU

Ias', Anton Pann, nu-ți mai sfărma pieptul! Uite mîna
cărțile dumitale se vor tipări!

COANA SAFTA

Vă sfătuiți, vă dați mîna, vă învoiți, dar cam uitați
unele lucruri. Anton Pann s-o fi ales el sub zare, cum se
alie, trecut și prin ciur, și prin dirmon, totuși, el asta rămî-
ne: cîntăreț de strănă! S-a mai pomenit vreodată cîntăreț
de strănă care să scrie cîntec de amor și de haiducie?

PANN

Dar unde scrie, coană Safta, că un cîntăreț de strănă
trebuie să fie stîlp de biserică?

COANA SAFTA

Unde scrie? Întreabă-l pe protopopul Niculae Mergeți împreună de-l întrebați. O să vedeți că lucrurile n-au să meargă tocmai așa de neted cum v-ar plăcea. Mai am pe urmă și eu un cuvânt de spus, cel puțin miercurea și vineria!

(Iese trîntind ușa.)

SCENA III

PANN, CIURCU

PANN

Parcă i-am fript șerpi pe inimă!

CIURCU

De-aici are s-o țină ată pînă la protopopul!

PANN

Ușor n-are să fie, că o cunosc eu. Și mi-l știu eu și pe protopopul! Din pricina celui Niculae mi s-a făcut mie urli și de Sfîntul Niculae — hramul bisericii! La așa păcat am căzut! Ei, să vedem ce iese!

CIURCU

Să încheiem contractul, Anton Pann!

(S-așază la masă, ia o hîrtie și pana de glscă de alături.)

PANN

Poftim — scrie!

CIURCU

(Începe a scrie)

Subsemnații, Anton Pann, poet, și Petroniu Ciurcu, proprietar de tiparniță și meșter tipograf... am hotărît și ne-am învoit... astăzi, în ziua de Ispas în anul 1830, de la facerea lumii 7338...

PANN

(dă din cap, cufundat în gîndurile sale)

...de la facerea lumii an 7338...

ACTUL AL TREILEA

TABLOUL 1

Un pridvor, cu stâlpi de cărămidă în colțuri, cu stâlpi de lemn vechi printre. În stînga și în fund: grădină încă neînfrunzită, dar bătută cald de soare. În dreapta: perete și ușă spre o odaie. Din stînga urcă niște trepte în pridvor. Pe stâlpi viță-de-vie cu muguri mari, nedeșăcuți. Anton Pann, slăbit de boală, în halat, într-un scaun larg, în fața unei mese, flancată de două lavițe.

SCENA I

PANN, apoi POȘTAȘUL PANȚU

PANN

(cîtește)

PANȚU

(urcînd din stînga)

Între bună dimineața și bună ziua mă nimeresc totdeauna chiar pe la dumneata. Acu, dumneata primești răvașe cele multe, coana Safta mai rar!

PANN

Poate că într-o zi s-a rătăci o veste bună și prin curtea mea!

PANȚU

(*ți dă un teanc de scrisori și-ți pune pe masă servieta,
s-așază la masă, amical*)

Încuviințezi să mă odihnesc și eu puțin? De vrei să blestemi pe cineva, să-i urezi s-ajungă poștaş în Scheil

PANN

(*caută prin scrisori*)

Caut printre scrisori. Nu-i nimic nici astăzi. În fiecare zi, aceeași așteptare. În fiecare zi, aceeași dezamăgire! Se-mplinește-aproape un an de-atunci. Un an de când Ioana a plecat — și pînă acu nici un semn!

PANȚU

Ai nevoie de ceva, domnule Anton Pann?

PANN

Eu? Am, Panțule, am! Am nevoie de-o răsuflare mai lungă, dar cine mi-o dă? Chiar și suspinele mele au devenit scurte, scurte de tot. Dumneata singur te abați în fiecare zi și întrebî de am nevoie de ceva. Uite, am: am nevoie de-un suspin lung. Lung — pînă la capătul pămîntului!

PANȚU

Nu te bucuri că ți-au apărut cărțile? Patru, în răstimp așa de scurt! Minunată carte *Povestea vorbei...*

PANN

Am botezat-o așa după numele circumei... Oare ce mai face Nușca? Tot frumoasă?

PANȚU

Trec ades pe-acolo. Întrebă Nușca totdeauna cu grijă de dumneata. Ieri zicea: de cînd Anton Pann a căzut la pat, mi s-a-mbolnăvit și circuma. — Cînd i-am arătat cartea, s-a luminat și s-a tulburat. Apoi s-a adunat, spunînd că înțîia oară în viață îi pare rău că nu știe să citească!

Mai stai! Ce te grăbești așa? Stai puțin, să vezi și să te miri! Uite — scrisorile astea... Îmi scriu frumoasele din Chișinău... și-au descoperit cîntărețul, de unde pînă acu mă țineau numai cîntăreți de strană!

(Se uită prin scrisori, calm.)

Cîteva rînduri de la doamna... Catinca Napoleon Furcă. I s-a făcut lumină, a aflat și ea cine este autorul veriturilor pe care i le-a nchinat logodnicul, astăzi soțul ei! Da, așa vin toate. Și acu caută un prilej să ceară scuze pentru purtarea soțului ei. Da, chiar așa scrie preafrumoasa Catinca! Mănduioșcază! — Dar ce folos, scumpul meu prieten, de toate astea?

(Privește peste grădină.)

Încă o primăvară se vestește, și eu nu mă pot bucura. Mișună gingăniile prin vreascuri și sună albinele-n prisacă. Dar gîndul merge mai virtuos spre larvele ursuze de pe sub pietre și din pămînt. Altădată, îmi aruncam și eu inima în foc și joc al primăverilor! Nepovestită rămîne sfișierea de cînd Ioana a plecat! Dacă aș ști cel puțin ce s-a întîmplat atunci, în noaptea aceea! Dacă mi-ar fi lăsat un rînd! Dar nu, nimic! Dacă mi-ar fi dat vreun semn, pe urmă cel puțin. După o săptămînă, după o lună, după șase luni, după un an! Dar nu. Ea a tăcut și se-ntărită mai departe să tacă, să fiecă noapte îmi visez fetița — împlinște Gabi șase ani — O văd arătîndu-se cu ochii mari și cu sprincenele scrise! — Îmi totdeauna spre mine — Tăticule, eu m-am întors! — Al de-acolo din prag — pînă la mine — crește! Se face tot mai mare, și cînd e lîngă mine, nu mai e Gabi, ci Ioana! Și cînd Ioana apoi, cînd aplec ochii, s-arată iarăși mică — fetița. Parcă m-aș uita încă tot la Ioana, numai că întorc capul. Și-n lupta inimilor — mă dovedește fiecare!

(Pauză.)

(Panfu dă din cap, tace. S-aude un pas greu, urcînd treptele în stînga. Urcă protopopul Niculae.)

PANN

Ei — aș! Nușca? Nu știe să citească? Stai să mă adun și eu! Asta n-aș fi bănuț-o. Dar o prinde bine — ca o rochie de mireasă...

PANȚU

Cam așa o mîngîiai și eu. — Nu e nici o pagubă, Nușca! Știința de carte strică frumuseții. Slovele primite prin ochi se schimbă-n zbircituri pe față! Nu-i așa? — mi-a răspuns ea — mulțumită că s-a ținut departe de atari păcate!

PANN

Analfabete sau nu — florile tot flori rămîn. Minuna! lucru e viața!

PANȚU

Ca *Povestea vorbei...*

PANN

Ca Nușca — Panțule! Eu îi făceam cîntece, și ea nu știa decât să le asculte!

PANȚU

În schimb, cîntecele dumitale pot să le citească acum toate celelalte frumoase! Mare zarvă și vrajbă se stîrni în tot Brașovul cînd soții se văzură dintr-o dată descoperiți și rușinați! Mi-a dat plăcere acest freamăt!

PANN

E ca *Povestea vorbei...*

PANȚU

Ea ca viața, Anton Pann!

(*Se ridică.*)

Ei, se face tîrziu, va trebui să-mi mai văd de treburi! Ai nevoie de ceva, domnule Anton Pann?

SCENA II

PANN, PANȚU, PROTOPOPUL NICULAE

PROTOPOPUL NICULAE

Bună ziua, domnule Pann! Mi s-a spus că se urcă anevoios treptele astea la dumneata!

PANN

(Încearcă să se ridice)

Anevoios e drumul, cu suișuri, dar răuvoitorii pun vina pe treptele mele, părinte Niculae!

PROTOPOPUL NICULAE

Las' numai las'! Nu te osteni!

(Pann tusește. Panțu își ia servieta de pe masă, se retrage mai spre colț.)

PANN

Poftim, părinte, luați loc. Vă rog să-l iertați pe domnul Panțu. El singur, poștașul nostru, mai trece pe-aici ca să-mi fie într-ajutor!

PROTOPOPUL NICULAE

(a luat loc)

Rămîi, domnule Panțu, rămîi... Țin chiar să fie cineva față la cele ce avem de schimbat.

PANN

Trebuie să fie lucruri din cale afară, părinte, de vreme ce aveți nevoie de martorii!

PROTOPOPUL NICULAE

Uite, Anton Pann, pe drumurile anevoioase, despre care am scos împreună o vorbă adineaori, s-au întîmplat lucruri ce ne-au fost de mare mirare.

PANN

Fiecare drum își cere întîmplările și se laudă cu ele! Bănuiesc că acelea la care vă gîndiți ar putea să aibă vreo le-

gătură cu mine. Firește — întâmplările din țara asta au totdeauna câte-un cirlig și în soarta mea.

PROTOPOPUL NICULAE

Ar fi s-o spunem, căci într-adevăr întâmplările din țara asta au totdeauna și câte-o legătură cu dumneata, cind nu sunt în legătură cu haiducul Groza! V-ați luat la întrecere!

PANN

Și tocmai pe mine mă paște nenorocul de a mă împiedica înțilnit niciodată cu Groza!

PROTOPOPUL NICULAE

Nu s-au sfârșit zilele — și poate că ți se va mai da pri-tej! lejul!

PANN

Totuși, nu prea bănuiesc înfruntarea ce mă pîndește!

PROTOPOPUL NICULAE

Să-ți ajut eu? — N-o fac bucuros, dar n-am încotro. Biserica Sfîntul Niculae, la care te-ai tocmnit cîntăreț, m-a te-a mai văzut de-o vreme. Mi se pare că se-implinește anul...

PANN

Boala asta — care se-ntinde ca o cîrmă — părinte Niculae...

PROTOPOPUL NICULAE

Ne-am silit să înțelegem și-am fost cu foarte creștinească îngăduință. Epitropia a ținut seama de această boală, nu toate că n-ar fi fost prin nimic îndatorată! Se spune că nenorocirea care te seacă, ți-ar veni de la o întâmplare ce nu trebuia să întâlnească tocmai pe-un cîntăreț de strănă!

PANN

N-am nici o vină — așa mi s-a abătut!

PROTOPOPUL NICULAE

Nu ne prea-ntelegem la cuvinte.

PANN

Așa cum m-a întâlnit pe mine, împlinirea ar fi putut
dea față cu oricine, chiar și cu dumneavoastră, părinte
culae!

PROTOPOPUL NICULAE

Ba te rog, obrazul meu să nu-l prea aduci în dispută.
nu-mi rod coatele cinstei prin circume, nici nu întrețin
anoave pe toți cască-gură prin iarmaroace. Și nu scriu
huri de amor și nici cîntece de haiducie!

PANN

Asta ne mai trebuia, părinte Niculae, să scriați și dum-
voastră stihuri pentru haiducul Groza! Ar fi rămas de
veste biserica din Schei. E un mare noroc că de la dum-
voastră nu așteaptă nimenea stihuri!

PROTOPOPUL NICULAE

Dar de la dumneata așteaptă?

PANN

Se face poate c-am fost născut pentru așa ceva!

PROTOPOPUL NICULAE

Vrei să zici că ești din spiță...

PANN

Su ține meteahna de mine ca umbra.

PROTOPOPUL NICULAE

Cînd omul are asemenea metehne din naștere — mai
ă să le și ascundă!

PANN

Cînd umbli prin soare, se ivește și umbral Și-atunci,
ce-i face!

PROTOPOPUL NICULAE

Anton Pann, uite-mi-te mai virtos în ochi! Spune-mi,
mîna pe inimă, nu te-ncearcă niciodată — rușinarea?

PANN

Dacă voți, vă fac și această plăcere, părinte Niculae
pun mina pe inimă și mărturisesc că încă n-am mâncat din
pomul acela...

PROTOPOPUL NICULAE

Din care pom — mă amăgești că n-ai mâncat?

PANN

Din pomul acela care te face să te rușinezi de goliciunea
în care te-ai născut!

PROTOPOPUL NICULAE

O aduci pe după deget cam tare de departe, frate An-
ton Pann! Din pomul acela a mâncat unul pentru toți, și
de-atunci rușinea se ține de noi!

PANN

(*calm*)

De mine nu. Eu nu prea știu ce-î rușinea! Asupra mea
păcatul strămoșesc n-a trecut. Păcatul strămoșesc ocolește
pe poezi. Noi poezii suntem scutiți! Pe noi poezii nu ne feri-
cește soarta cu moștenirile, nu știu de ce ne-ar fericii tocmai
cu această moștenire la care nimenea nu ține!

PROTOPOPUL NICULAE

E treaba dumitale să crezi cum crezi. Eu n-am venit
aici să-ți țin un logos. M-am înființat doar ca să prind știre
de cum te mai miști și să te întreb cam ce gânduri ai după
ce prin felul dumitale ai adus biserica în neplăcere.

PANN

Cînd mă voi îndrepta, am să-mi fac iarăși slujba din
cuvînt în cuvînt, cum mi se cere!

(*Tușește.*)

PROTOPOPUL NICULAE

Cînd te-ai îndrepta! Ei, Anton Pann, pe mine nu
cearcă părerea că atunci ai să cînti prin stranele codrilor!

Dumneata de o parte, haiducul Groza de alta! Și-o să schim-
bați glasurile, fără de-a mai ține seama de rînduială, după
pofta inimilor și drese cu rădăcini de leac!

PANN

Încep să pricep! — Îmi îngăduiți o întrebare, părinte
Niculae?

PROTOPOPUL NICULAE

Poftim!

PANN

Nu care cumva coana Safta a trecut pe la dumnea-
voastră?

PROTOPOPUL NICULAE

Coana Safta s-abate-n fiecă zi pe la noi. Dar ce are-a
face coana Safta cu treburile despre cari vorbim?

PANN

Voiam numai să știu. Va să zică — așa — s-a înche-
gat înțelesul venirii dumneavoastră aici. De-acu — cîntăreț
prin stranele codrilor! Ce păcat că haiducul Groza nu-i de
tață, să vă audă, părinte Niculae! Lesne e pentru dumnea-
voastră să luați cu epitropia asemenea hotărîri! Eu sunt
venit de aiurea, eu n-am nici un fel de oase prin cimitirele
Brăcovului, prin urmare, nici sprijin nu pot avea, nici îngă-
duință!

PANȚU

(Ar vrea să spună ceva, dar se reține.)

PANN

Cîntăreț prin stranele codrilor... Dacă asta-i hotărîrea
epitropiei, nu-mi rămîne decît să mă supun. Cu toate că nu
mă prea așteptam!

PANȚU

(intervine)

Mă iertați, părinte Niculae, eu sunt un Panțu oarecare,
poftiș hărțuit de drumuri, care m-am învățat să cat la chi-

pul dumneavoastră ca la chipul bisericii... După cele ce mi s-a dat s-aud, am rămas cam răsturnat și răvășit! E într-adevăr de mirat cum dumneavoastră ați putut, cu înfățișarea ce vă luminează, să luați sarcina de a aduce la cunoștință o atare hotărîre...

PANN

Nu-i nimic, Panțule! Cel puțin mă despart fără păreri de rău de lumea aceasta cu grădini albe și cu lumini, cu beznă și cu prăpăști! E multă frumusețe aici și mult cutremur! Toate împrejurările se leagă împotriva mea, așa că să nu-mi pară rău că mă despart. Mi se face ușoară — plecare, parcă m-ar lua cineva de subțiori și-aș prinde aripi.

PROTOPOPUL NICULAE

(devine dintr-o dată seapăn)

Atita aveam de spus. Bună ziua!

(Iese prin stînga.)

SCENA III

PANN, POȘTAȘUL PANȚU

PANȚU

De necrezut — cum adică?

PANN

Cum adică? Așa cum vezi! Miroase protopopul a pămînt — ca strămoșul Adam. Toată viața lui — Adam a mîrosit a pămînt. S-a ndurat, ce-i drept, Dumnezeu de a sufla peste el și l-a stropit cu apă de flori, a fost însă degeaba — De necrezut, dar este așa!

PANȚU

(s-a apropiat, îi pune mîna pe umăr)

Eu nu te las!

PANN

(Îl privește mulțumitor)

Făcu ce făcu, și lovitura căzu! Surdă și grea! De-acu
veni pe rînd și toate celelalte! Știi, Panțule, cine umblă
prin țară cu alai mai mare decît împăratul?

Dacă mi-i spune...

PANN

Nenorocul, Panțule. El ține la obrazul lui — și nu um-
niciodată singur!

(S-aud în dreapta niște pași grei.)

Auzi? — Vine!

PANȚU

Cine?

PANN

Alaiul împăratului... Bum-bum-bum!

(Bătăi în ușa din dreapta, vine de-acolo tipograful Ciurcu.)

SCENA IV

PANN, PANȚU, CIURCU

CIURCU

Am intrat prin față. De așlam că stai în pridvor — ve-
m prin grădină. Ei, Anton Pann, mai bine, mai bine?

PANȚU

Cum ai zis? Mai bine?

CIURCU

Mi las', nu te speria! Nu-mi vreau rău mie, dar nici du-
le! Trei din cărți au apărut în ianuarie, și-a patra la
putul acestei luni. Mi se pare că am avut și oarecare
înlă. Cum te-ai mai socotit cu jumătatea cheltuielilor
îpar?

PANN

Să-mi mai dai o păsuire, domnule Ciurcu. Mi-a fost cu neputință să mă mișc. Cum era să fac rost de bani?

CIURCU

Sunt prins și eu cu ușa din toate părțile, te rog să mă crezi. Pe urraa cârților de poezie, eu n-am niciodată nici un câștig. Le tipăresc ca un om ușuratic, ce sunt, pentru frumusețea faptei și de dragul poezilor. Nu mă aștept la câștig, dar nu înțeleg să culeg chiar pagubă!

PANN

Dacă nu mă înșel, cam așa vorbesc toți proprietarii de tiparnițe. Ei nu profită niciodată nimic. Ușuratici și nechibzuți, ei au numai pagubă. Totuși, din asemenea pierderi izbutesc a-și clădi case în mijlocul cetății, sporind de la o zi la alta. Și ridică fruntea în văzul tuturor. Totul numai din pierderi...

CIURCU

Ei, nu spun eu că nu câștig. Dar câștig cu *Visul Maicii Domnului*...

PANN

Asta o spui deoarece cu Maica Domnului nu ai contract... Dacă *Visul Maicii Domnului* ar avea și un autor, i-ai spune că nu câștigi nimic cu cartea și că averea ta îți vine numai din tipărirea anunțurilor de înmormintare!

CIURCU

Prea rătăcim pe departe, Anton Pann! Să ne întoarcem la ale noastre. Vrei să plătești, sau nu vrei?

PANN

Eu aș vrea, dar nu pot!

CIURCU

Atunci sunt nevoit să pun sechestru pe cărți. Eu sunt om de afaceri, din asta trăiesc, și, ca un chibzuit ce sunt, îți dau sfatul să nu lași lucrurile prea slobode, c-ar putea

—jungă pină unde nu trebuie. Și mie nu-mi place să mă
trăsc prin judecăți.

PANN

Dă-mi mai bine o păsuire în loc de sfat!

CIURCU

Cînd am căzut la invoieală, eram incredințat că haiducul
Groza te are-n grija lui. Astăzi văd că închipuirea mi-a dat
leni, și-am sărit prea repede!

PANN

Haiducul Groza? Crezi dumneata că haiducul are știre
spre baladele și cîntecele ce i le-am făcut?

CIURCU

Cum n-ar avea, cînd le știu pe dinafară toți copiii și toa-
letele?! E-hei! Dacă aș fi eu — haiducul Groza!

PANN

Dacă *dumneata* ai fi haiducul, mi-ai spune că ciștiți cu
surorile mele mai mult decît cu *Visul Maicii Domnului* și
tu m-ai scoate dator unde nu sunt. Păcat că nu ești haidu-
c! Vezi, cînd am iscălit contractul — eu socoteam anii de
înfăcerea lumii — dar dumneata îi numărai de la... face-
rea lumii. Asta-i deosebirea între un poet și-un editor.

CIURCU

Vom rămînea, totuși, prieteni, Anton Pann. Ne-om ju-
ra, dar fără supărare. S-auzim de bine!

(*Iese prin grădină.*)

SCENA V

PANN, POȘTAȘUL PANȚU

PANN

—Mi se strînge inima gîndindu-mă — oare acu cine mai
e? N-apuc bine să răsufliu — și altă năpastă! Atita îmi

rămăsese nediismuit — cărțile și ce mai ghicești prin proajmă. Ai să vezi că omul va pune sechestrul și pe pătuțul în care dormea Gabi... Ce prigoană și ce osindă din toate părțile! Urgia e mai mare decât păcatele ce trebuie să le ispășești!

PANȚU

Am urmărit totul și n-am scos un cuvânt! Dar în sufletul meu, eu n-am tăcut. Anton Pann, vrei să vezi în mine un prieten?

PANN

Ar fi poate mai nimerit să-ți pun eu întrebarea: Panțule, mai vrei să vezi în mine un prieten?

PANȚU

Anton Pann, a sosit ceasul să mărturisesc despre mine. N-am vorbit încă nimănui despre cele ce-i afla, că-i prietere!

PANN

(face ochii mari)

Pentru numele lui Dumnezeu — ce s-a întâmplat? Vorbește!

PANȚU

Ești gata să ascuți?

PANN

Mai vine-o lovitură?

(Cu încordare.)

PANȚU

Va fi — cum să ți-o spun? — O lovitură de necruță! — Da, va fi ca o lovitură — ca o uimire — va fi o mare surpriză pentru dumneata, Anton Pann! Să te aștepti la orice! Va cădea un fulger aici lângă dumneata. Ține-ți bine inima în piept, să nu sară, de spaimă sau de bucurie! Bate, Anton Pann, și inima mea, cu putere, ca niciodată, acum, când faci mărturisire! Eu sunt haiducul Groza!

PANN

(ului)

Nu. Ce vorbești? Mi s-a scurs din obraji și puținul singe,
-l mai avui!

PANȚU

Eu sunt — eu sunt acelal! În zile de lucru — poștaş îm-
bind răvașele, în zile de sărbătoare — haiducul Groza
părțind dreptățile! Nu-i așa că totul se potrivește?

PANN

Haiducul Groza?

PANȚU

În carne și oase.

PANN

Groza, stăm într-adevăr față în față?

PANȚU

Stăm! Ascultă, ți-aduci aminte de glasul acesta? Așa,
Moș Martine, acu să ne arăți unde s-a ascuns diavolul.

PANN

Glasul Ursarului de la *Povestea vorbeii!*

PANȚU

Îți mai aduci aminte de glasul acesta?

*Hört ihr Leut' und lasst euch sagen:
die Uhr hat elf geschlagen!*

PANN

Glasul paznicului de noapte?

PANȚU

N-am fost niciodată departe unul de celălalt, Anton
nn!

PANN

Poștaş — haiduc — ursar — paznic de noapte...

PANȚU

Zece chipuri - și-o singură persoană! Cine ar fi bănuie
- nu-i așa?

Stai să mă culeg, că m-ai împrăștiat. M-ai împrăștiat
cît e valea de largă!

PANȚU

Și-acu, spune-mi, ce pot să fac pentru dumneata? Că eu
pot orice!

PANN

Îmi face bucurie, așa, să mă uit la dumneata și să te
văd!

PANȚU

Vreau să te ridic, Anton Pann. Vreau să te ridic din
tînjeala în care te pierzi și te topești. Cheltuiețile pentru
cărți, înșelăciunea lui Ciurcu - astea-ți fac griji? Sfînta
simbrie de la biserică, slujba pierdută, astea te macină?
Lasă-le-ncolo! Pe la rîspintii - eu pe mulți îi dezbrac de
surtuc și de strălucire, pe dumneata te dezbrac numai de
griji! Aici, în pridvorul acesta, sub poală de munte, dăsu-
pra cetății, - e așa de frumos... Lipsește numai ceva... ar
trebui să se-audă prin preajmă glasul fetei și-al Ioanei!
- Îmi iau însărcinarea să ți le caut și să ți le-aduc!

PANN

Știi care-i mîhnirea cea mai grea - ?

PANȚU

Las' - Anton Pann...

PANN

Îmi închipui că s-ar putea întîmpla să mai trăiesc - iar
peste zece ani, peste douăzeci de ani, cutreierînd ținuturi
și locuri, să trec o dată întîmplător pe lângă Gabi, să trec om
unul pe lângă celălalt și să nu ne cunoaștem... Ea să nu știe
cine sunt eu, eu să nu știu cine e ea - și fiecare să-și vadă
de drum, și-apoi să nu ne mai vedem niciodată! Îmi aduc
pe Ioana și pe Gabi? - Asta nu-i este cu puțință nici lui.

micului Groza! Poate că Ioana a murit, și fetei cum să-i
mai dau de urmă? Poți să aduci pe Ioana din moarte sau
din alt țărîm?

PANȚU

Din alt țărîm — nu, dar din viață!

PANN

Oricum, din viață sau din moarte — ar fi ca și din alt
țărîm!

PANȚU

Prea te-a cotropit acest vuiet al deznădejdiei, Anton
păian!

PANN

Și totuși, o bucurie a năvălit, astăzi, aici, neașteptată,
ca soarele acesta timpuriu — care într-o singură zi a umplut
întreaga de căldură!

(*Surtde.*)

Cecea ce se petrece e ca un vis. Ca un vis pe pragul de a
muri. Visez, sau este aievea?

PANȚU

Pipăie masa, pipăie-mi brațul! E vis? Sunt o nălucă?

PANN

Da, ești aievea. Și vei fi mine, poimîne, ani, zeci de ani
în urmă de aci înainte! Dar eu voi înceta de a mai fi aievea.
Zilele mele sunt — cîteva... Degetele de la amîndouă mi-
nile sunt prea multe ca să număr pe oasele lor aceste zile.
Te-ai înființat astăzi în acest pridvor, arătîndu-te cine
ești — e ca un vis! Visul cu care voi trece — dincolo!

PANȚU

Visul cu care vei ieși în soare!

PANN

(*privește peste grădină*)

Mișună gingăniile prin vreascuri și sună albinele-n pri-
sacă... S-a purces cam devreme iureșul la această răscruce
dintre zi și noapte.

(*Se uită la o scrisoare ce-o ține în mână.*)

Ascultă, Groza! Uite-o scrisoare de la preafrumoasa
Catinca... Pentru ea am scris *Cintecul mut*. A fost fericirea ei
— cîntecul mut. M-am irosit eu de multe ori pentru fericir-
ea altora, dar nu-mi pare rău. Cîntecul a adus bucurie unei
făpturi însingurate, într-o seară, și poate aceasta va rămi-
nea singura ei bucurie pentru toată viața, și-acu, Catinca
dorește să-i dau prilejul să-și ceară scuze pentru neghiobia
soțului ei! Vrei să-i dăm prilejul? Eu sunt Anton Pann, și
n-aș fi Anton Pann dacă nu i l-aș da!

PANȚU

(*exită*)

Nu se prea potrivește cu socotelile mele... Îmi croisem
și eu unele planuri. Dacă vrei, o facem însă și pe asta!

PANN

Ia hîrtie și scrie!

PANȚU

Poftim, scrie dumneata, și-mi citești și mie ce-ai scris!

(*Îi întinde hîrtie și pană.*)

PANN

(*scrie*)

„Doamnă,

*În seara de 25 martie vă găsesc la balul mascat ce are loc
în sala Sfatului. Ca să vă recunosc, veți purta trei dedieși în
mână. Eu voi fi îmbrăcat ca haiducul Groza.*

Anton Pann.”

PANȚU

Îmi ceri neapărat să mă-nvoiesc și eu?

PANN

Haiducule Groza, să-mi aduci pentru acea seară costu-
mul dumitale! Poștașe Panțu, să duci aceste rînduri doam-

nei Catinca! Haiducule Groza, poştase Panţu, pentru aceeaşi seară am nevoie şi de ajutoarele mele, de Bidu, de Cocorandu şi de Spuderca! N-am mai ieşit din casă de cind sunt bolnav. Şi n-aş vrea să ies numai în sicriu. Vreau să ies încă o dată — o dată cel puţin — altfel!

PANȚU

Iar Ioana?

PANN

Ioana? Ioana e dincolo de neguri, şi fetiţa — fetiţa n-am s-o mai văd niciodată! Eu nu mai am din această viaţă decât un bal mascat! Uite, e soare astăzi, neaşteptat, pe mine mă-ncearcă însă sudoarea şi fiorii! Simt că mi s-au învinşit buzele. Groza, Tu ai venit? Ştiam eu că ai să vii odată! Omul nevoie de-o bucurie cind trece dincolo!

PANȚU

(Îi şterge fruntea de sudoare)

Acu, linişteşte-te — şi dormi.

(Se depărtează spre stînga, ca să plece. Pann Ți dă puţin capul înapoi, pe-o pernă, dar rămîne cu ochii deschişi.)

TABLOUL 2

Un salon în stilul epocii. Face parte dintr-o suită de camere. În stînga şi dreapta cîte-o intrare. În stînga, spre colţul din fund, o uşă mare răspunde pieziş, printr-o trecere lungă, într-o sală unde se dansează. Are loc în sală un bal în costume diverse şi cu felurite măşti. La început uşa spre sală, de sticlă albă netransparentă, e deschisă. Muzică în sală şi multe perechi dansînd. Apoi, muzica se curmă. Perechile încep să se plimbe, zgomot surd. Anton Pann, costumat ca haiduc şi cu o jumătate de mască neagră peste ochi, năvăleşte din sală în salon, trăgînd după sine, de mîna, pe Nuşca. Nuşca, în costum de domnişoară, de asemenea cu o jumătate de mască, roşie, peste ochi.

SCENA I

PANN, NUȘCA

PANN

(gîfîind, obosit de dans, dar într-un fel de exaltare)

Vino dincoace, Nușca... Prea e multă mișcare și-nghe-suială și praf — în sală! Am să închid și ușile!

(Închide cele două aripi ale ușii spre sală.)

NUȘCA

Se face că m-ai cunoscut în învălmășeală — dar cum?

PANN

După mișcări — Nușca, după zvîcniri și legănare! Iată că vrînd-nevrînd trebuie să te privesc ca pe-o domnișoară din lumea mare! Îmbrăcată după moda cea mai nouă din capitala împărăției! Aproape că n-aș mai îndrăzni acum să-ți spun glume la ureche!

NUȘCA

Îmi vine bine costumul? Îți plac?

(S-așează pe canapea.)

Să stăm aici. N-am să te mai las să dansezi. Are să-ți strice!

PANN

(s-așează și el, puțin răgușit)

Decît s-o întind așa — om-neom — mai bine mă-ncre-dințez norocului într-o singură noapte! Încaltea, se hotărăște. Sau mă vindec, sau pier!

NUȘCA

Sau — saul! Asta-i vorba matală. Totuși — n-am să te mai las. Prea ai luat-o nebunește!

PANN

Ce grijulie te făcuseși dintr-o dată, acum, cînd stăm unul lingă altul! Dar un an întreg, de cînd m-am îmbolnă-

vit și plină astăzi — o singură dată măcar nu te-ai gindit să vii să mă vezi!

NUȘCA

E — adevărat, n-am venit. Dar mi-am avut eu — motivele mele!

PANN

Ți-ai fi avut motivele, dar am să mă răzbun! Sunt eu haiduc acum — Nușca?

NUȘCA

Ești!

PANN

Neapărat că sunt! Află deci că mine noapte trec pe la circiumă! Încui ușile pe dinăuntru, și după ce-oi fereca intrările, dau foc casei, să ardem împreună! Și am să tocmesc ursitele ceasului pentru a doua zi — să treacă Ursarul cu cimpoiul pe-acolo și cu ursul. Să caute ursul cu botul prin aerum, să caute unde sălășluiește Sfintul Duh și unde s-a ascuns Diavolul!

NUȘCA

(*ride*)

Ți-aduci aminte de intimplarea cu ursul? Să mă dezbrace — nu altceva!

PANN

I-a dat învăț — ursarul!

NUȘCA

Învăț și patimă!

PANN

...după poftetele mării sale, ale haiducului!

NUȘCA

Asta de unde mi-o știi?

PANN

Întrebi^{te} Nușca și cum tu ai fi dibuit-o chiar de-atunci!

NUȘCA

Chiar numai după bănuiala pandurilor nu m-am luat eu. Căci, vezi mata, la așa încrucisare de drumuri se-ntîmplă multe și se mai și află cîte ceva. Trec veștile din om în om. Mă miră numai cum ai aflat-o mata. Ești sigur c-a fost el?

PANN

Ei, îmi am și eu iscoadele mele!

NUȘCA

Nu-mi spune așa, c-atunci îmi închipui că-ți pui iscoadele și unde nu trebuie -- și mă faci să roșesc!

PANN

ti prinde mîna și-o mîngîie)

Nu mai roșește fața așa de repede la douăzeci și doi de ani! Știi -- Nușca, în toată zarea, cîtă o cuprinzi cu ochii din acest Turn al Sfatului, tu ești făptura cea mai minunată!

NUȘCA

După Ioana matale -- firește!

PANN

După Ioana mea -- firește!

NUȘCA

Numaidecît -- după? -- Vezi, așa-mi spui totdeauna. Pe urmă te miri și te tîngui. Încă n-ai priceput că asta-i pricina pentru care n-am venit pe la mata! Am așteptat să-ți treacă mai întîi suferința aceasta, dorul, boala, Ioana! Ioana e singura boală a matale!

PANN

Asta-i și părerea mea. Și știi cum o simt? Ca un gol fără leac -- cu suier de vînt! Am ars de multe ori și pentru alte făpturi, dobînda era însă totdeauna a Ioanei. Dăruindu-mă și cheltuindu-mă -- aș fi voit parcă mai mult să-mi

sting chinul, și urmarea era că încingeam pentru Ioana
focul și mai mare! Așa a fost totdeauna!

Cînd Ioana s-a rupt de casă, de ce nu mi-ai dat vreun
semn? Poate că — avînd vreun drum pe sub munte — m-aș
fi abătut și pe la mata!

Au amuțit în mine toate cuvintele, Nușca! M-a acoperit
muntele.

NUȘCA

Dumneata ai tăcut, Anton Pann, iar mie mi s-au tăiat
toate drumurile. Așa a fost să fie — și tare-mi pare rău!

(Muzica începe din nou, dar se aude numai vag, prin ușă.)

PANN

Vrei să dansăm iar?

NUȘCA

Nu mai! A fost destul!

PANN

Ți-e grijă de pieptul meu?

NUȘCA

Mi-e grijă!

PANN

Dacă mă vindec, vin la tine, Nușca, să-ncerc a uita!
Dacă mă prăpădesc...

NUȘCA

Dacă te vindecî... dacă te prăpădești... ce vorbe — An-
ton Pann!

PANN

Da, ce vorbe! Ce vorbe de bal mascat!

NUȘCA

Mai bine-ar fi să ardem împreună! Să vie ursul a doua zi, să adulmece cu nările prin cenușă. — Oh, Anton Pann, ce vorbe! Mai bine ar fi să ridem un pic!

(Ușa mare s-a deschis, vine un necunoscut cu mască, face o reverență în fața Nușcăi.)

NECUNOScutUL

Domnișoară...

(Nușca se ridică și merge cu Necunoscutul, în sală, unde cei doi se pierd dansând. Pann a închis ușa spre sală, șade iar pe canapea, adîncit. Pe ușa din dreapta intră coana Safta, fără mască.)

SCENA II

PANN, COANA SAFTA

PANN

A, coana Safta! Încotro așa grăbită —?

COANA SAFTA

(Care o luase spre sală, îl privește întrebător.)

PANN

Nu mă recunoști, coană Safta?

COANA SAFTA

Nu... nu știu...

PANN

Anton Pann!

COANA SAFTA

(stîngerită)

Anton Pann? Ce întîlnire! La un bal mascat? Te simți iarăși bine? Cum se face că stai aici așa singurel?

PANN

Uite, coană Safta, imi fac și eu gânduri asupra vieții.

COANA SAFTA

Ca un om așezat ce-ai ajuns...

PANN

Și-n lipsă de altă meserie!

COANA SAFTA

Doarme fiecare cum își așterne!

PANN

Eu dorm bine, că nu mi-am așternut eu...

COANA SAFTA

Ți-o fi așternut Sfinta Vineri...

PANN

Dacă vrei dumneata... Dar dimpreună cu Sfintul Nicu-
țel Oricum, mă bucur că ne întâlnim. Vreau să ne împă-
căm. Vreau să iert astăzi tuturor toate greșelile. Erai și
dumneata pe listă. — Acu, când... plec...

COANA SAFTA

Pleci din Brașov?

PANN

Se pare că voi pleca. Din șapte în șapte ani, m-apucă
orul de ducă!

COANA SAFTA

Măre — cum trece timpul! Într-adevăr, sunt șapte ani
când ai venit la Brașov?

PANN

Și cîte nu se-ntîmplă în șapte ani!

COANA SAFTA

De Ioana mai știi ceva?

PANN

E-n țara unde vreau să plec și eu...

COANA SAFTA

Numai să nu vi se încrucișeze drumurile! Dumneata să mergi într-acolo, și ea să vie-ncoala!

PANN

S-ar chema atunci că suntem amândoi vrăjiți...

COANA SAFTA

Tot de Sfânta Vinerii!

PANN

Dacă vrei dumneata!...

COANA SAFTA

Cum rămîne, Anton Pann, cu povestea aceea care trebuia — Ție — să-ți mistuie inima, iar pe mine să mă ducă la judecata de apoi?

PANN

Povestea aceea?... Se mai desfășoară povestea și acum. Inima mea e arsă. Cît despre partea ce te privește pe dumneata — nu e niciodată prea tîrziu.

COANA SAFTA

Ha-ha!

(Ride, o ia spre sală, deschide ușa, s-aude muzică, se oăd perechile. Cînd coana Safta dă să treacă în sală, trei furci din cele două laturi ale trecerii îi opresc intrarea. În aceeași clipă, se ivesc Spudercu, Bidu și Cocorandu, care, mascați ca niște draci, rețin pe coana Safta cu furcile și o silesc să revină de-a-nădratele în salon.)

SCENA III

PANN, COANA SAFTA, SPUDERCA, BIDU, COCORANDU

COCORANDU

(Închide ușa spre sală, cîntînd ritual.)

Ușile! — ușile!

BIDU

(se face că înșeapă pe coana Safta cu furca)

Înapoi, înapoi!

COANA SAFTA

(venind pas cu pas, de-a-ndaratele, pînă-n mijlocul salonului)

Veselia să nu vă fie a pagubă!

COCORANDU

Înapoi, înapoi! La judecata de apoi!

BIDU

Ridic glas împotriva coanei Safta, c-a ținut în robie pe sfîntul Duh!

SPUDERCA

Și s-a pricopsit pe urma lui!

PANN

(Privește calm.)

COANA SAFTA

Eu? Eu — am ținut pe Sfîntul Duh în robie? Să mi se rate tipsiile cu greșelile! Eu nu sunt vinovată cu nimic! I a intrat argat la stăpîn!

BIDU

L-ai muncit fără simbrîie și l-ai însemnat cu pecete de b în spinare! Șase ani în șir!

COCORANDU

Șase ani să ardă coana Safta în păcură!

COANA SAFTA

Mă iau de gânduri de cită nedreptate văd. Fac apeli

COCORANDU

Şase mii de ani să ardă coana Safta în păcură!

SPUDERCA

De şase ori şase mii de ani — să ardă!

COANA SAFTA

Nu vă cătrăniţi degeaba, că eu mă duc pină la casaţie!

SPUDERCA

La cea din urmă din vămile văzduhului, Anton⁷ Pann
să-i rostească osînda!

COANA SAFTA

Înfricoşată icoană mi s-arată!

PANN

Totuşi — eu n-am să judec încrunat. Mi-e silă de orice
scîrîit, şi mai virtos n-am urechi s-aud scrişnirea dinţilor.
E drept, coana Safta a ţinut în robie pe — cineva... ba la
urmă, l-a mai izgonit şi din biserică! Totuşi cineva e iertă-
tor!

*(Se ridică, ia de pe masă o oală de pămînt cu floare
şi-o întinde coanei Safta.)*

PANN

Iată coana Safta — toate se uită pentru o singură faptă
bună! Aşa găsesc eu cu cale. Mi se pare că ţi-am rămas da-
tor — o floare!

COANA SAFTA

(se luminează)

Anton Pann!

PANN

(către cei trei)

Cu floarea aceasta — deschidem coanei Safta intrare spre locul fericirii, unde o aşteaptă soarele de aur.

(Spuderca, Bidu, Cocorandu stau de-a stînga şi de-a dreapta intrării spre sală; fac o reverenţă.)

COCORANDU

Poftim, coană Safta, noi cîinii din poarta raiului — îţi urăm drum bun! Hau-hau-hau!

COANA SAFTA

(trece cu floarea în mînă, în sală)

¹ Mulţumesc, mulţumesc.

SCENA IV

PANN, SPUDERCA, BIDU, COCORANDU

PANN

Acu, să-mi năpîrliţi ca şerpii — Spuderca, Bidu şi Cocorandu! Aruncaţi-vă degrabă pieile de draci şi aşteptaţi alături — în odaie. Mai am nevoie de voi, de încă un — joc!

SPUDERCA, BIDU, COCORANDU

(ies în dreapta)

He-he-he! Hi-hi-hi!

(Printr-un grup de dansatori din sală îşi face loc o doamnă necunoscută cu o jumătate de mască neagră peste ochi, cu trei dedişei în mînă; vine în salon, s-apropie de Anton Pann.)

SCENA V

PANN, NECUNOSCUȚA

NECUNOSCUȚA

Domnul Anton Pann?

PANN

Doamna Catinca...?

NECUNOSCUȚA

(Îi face semn să-nchidă spre sală.)

PANN

(Închide; s-așează amîndoi pe canapea)

E ora 12. Credeam că nu mai veniți!

NECUNOSCUȚA

La baluri sunt totdeauna cea din urmă...

PANN

Singură?

NECUNOSCUȚA

Soțul meu a plecat. Nu e-n oraș. Vom putea să stăm de vorbă, dacă nu chiar între patru ochi, cel puțin între două măști...

(Pauză scurtă.)

Domnule Anton Pann, aveam teamă de această clipă cînd trebuie să sparg depărtarea și tăcerea dintre noi... Pentru dumneata e poate mai ușor, căci, dacă nu te supără în-prospătarea unei amintiri, dumneata ai găsit mai demult un drum spre mine... Am recunoscut în cartea dumitale versurile pe cari soțul meu a binevoit a mi le trimite cînd îmi era logodnic. *Cîntecul mut!* Cîte dezamăgiri încap între viață și un cîntec mut! Versurile m-au fermecat sîșietor atunci, și mă sîșie cu vraja lor și astăzi -- astăzi, cînd știu ce s-a-ntîmplat, în ce împrejurări și din ce pricină ai acceptat rana fără de murmur. Țin să-ți mărturisesc că soțul meu însuși, care nu regretă niciodată nimic, se căiește totuși negrăit de cele ce s-au petrecut în acea noapte între el și dumneata!... Într-o zi, nu mă-ndoiesc, o să vă cunoașteți. Are să-și ceară scuze chiar el!

PANN

Sunt tulburat că vă pot vedea. Cele întîmplate cîndva, vă rog să mă credeți, nu și-au găsit loc în mine. Nici chiar în amintire! Eu adun și păstrez în mine cîte-un cuvînt fru

mos, ce-l aud în treacăt, cite-un petic de cer întrezărit într-o noapte sau cite-o aromă adusă de vînt de cine știe unde, niciodată însă asprimile ce-mi ațin drumul. De altfel, o rană care răspunde într-un cîntec, rămîne în viața noastră mai mult sub chipul unei bucurii, decît al unei suferinți!

NECUNOSCUȚA

Cîntecul mut mie-mi vorbește, de-atunci — neînterupt. Cum ai putut să faci acel cîntec să vorbească și totuși să rămînă mut?

PANN

În ceasul cumplit de-atunci, s-a putut. S-a putut căci sufletul meu era rug și osîndit în același timp... Osîndit și rug!... A doua oară n-ar mai fi cu putință...

NECUNOSCUȚA

Ah, domnule Anton Pann — așa a fost? Și eu am fost prilejul?!

PANN

Să nu vă supărați, preafrumoasă doamnă... N-aș vrea să trezesc în dumneavoastră nici o dezamăgire, cred însă că am fost greșit înțeles... Desigur, dumneavoastră ați fost prilejull Vă văzusem de vreo două-trei ori, și mi-ați plăcut din cale-afară. Totuși, arderea acelei nopți se datora prăbușirii și părăsirii în care am căzut... În noaptea aceea mi-a fost dat — nu înțeleg nici eu cum s-au prăvălit peste inima mea, și din vrerea cui, întîmplările... În noaptea aceea mi-a fost dat să pierd... totull

NECUNOSCUȚA

A, da, știu... știu... Am auzit... Și crezi dumneata... crezi dumneata... că Ioana n-are să se mai întoarcă niciodată?

PANN

Cum s-ar întoarce? De unde și de ce?

NECUNOSCUȚA

Ai iubit-o mult?

PANN

Doamnă, să nu așteptați răspunsul... Ca să înțelegeți, ar trebui să lapăd masca, și dac-aș lapăda-o, v-ați speria!

NECUNOSCUȚA

Cum ar fi totuși să faci încercarea de-a uita? Trebuie să-ți salvezi... Da, să-ți salvezi lumina, viața... Oricare frumoasă ar fi încintată să te întîmpine...

PANN

Oricare — ziceți?

NECUNOSCUȚA

Da, oricare... Găsești poate că sunt prea îndrăzneată? Da, oricare ar fi încintată... Eu știu... fiindcă, uite, eu îngăduința dumitale... chiar eu aș fi în stare...

PANN

Să uit — cînd numai neuitarea, cînd neuitarea singură mă însuflețește?

NECUNOSCUȚA

Nu pot înceta de a nădăjdui...

PANN

Credeți într-adevăr că există ființă în stare să-mi redea pe Ioana?

NECUNOSCUȚA

Pe Ioana n-ar putea să ți-o redea decît exaltarea dumitale!

PANN

Cît timp Ioana trăia, o adumeecam în aer și-n toate făpturile... Și acum, stînd de vorbă eu dumneavoastră, ascunsă în dosul măștii — o simt parcă pe ea! Totul e ea! Numai ea!

NECUNOSCUȚA

Și totuși, vei uita... Să-ncre? Ar fi poate de-ajuns să mă vezi fără de mască!

PANN

Măndatorați nespun... Sunt negrăit de mișcat... Dar vă rog să nu vă osteniți... Înțeleg, e aproape jignitor ce vă spun... Să mă iertați — așa sunt eu... Peste puțin, voi fi un simplu... și-apoi nici alt... Minciuna nu-mi mai înflorește... M-am dăruit... Am îndrăgit patima... mi-a plăcut jocul... În străfund n-am cunoscut decît suferința... Gluma și risul meu au sclinteiat cîte-o clipă peste un adînc de tristețe... S-a întimplat, nu arar, să-ncearcă o aventură sau alta, stăpînit am fost totdeauna numai de suferința iubirii unice, care-mi devenea de nelîndurat...

NECUNOSCUTA

(Își leapădă masca. Nu e Catinca, ci Ioana.)

PANN

Ioana!!

IOANA

Am venit. Am venit iar la tine, Anton Pann. M-a găsit Groza dincolo de munți și am venit. Și n-am să mai plec. Și ai să te ridici. Mi-a spus Groza totul. Nu mai am nevoie de nici o lămurire.

PANN

Ioana!! Ce bucurie!

IOANA

Liniștește-te — acu!

PANN

(Își duce mîna la inimă, la piept)

Nu... mai... pot, Ioana! — Ce bucurie! Ar fi trebuit pentru noaptea asta să-mi fac rost de-o inimă de fier, dar am venit fără apărare! De bucuria aceasta cine mă apără?

(Tușește, se-neacă.)

IOANA

(Îi ia masca)

Eu ți-am adus-o, eu te apăr! Te vei face iarăși bine. Ești încă tînăr! Și sunt acîl Lîngă tine. Am să înțeleg de-acum totul, totdeauna!

PANN

(de-o paloare de mort)

Ioana, parcă te-ai fi întors din alt tărâm... Ne despărțeau neguri... grele și groase... neguri prin cari trecind — un an lung... trebuie să le tai cu toiașul... Te-ai întors — Ioana! Ioana... eu plec... mă duc cu marea bucurie... M-ajunge din urmă osteneala... O simt aici... la capul pieptului... Slăbi-ciunea... mă topește... Mă-năbuș... Unde-i fetița? Trăiește?

IOANA

E acasă. Te așteaptă.

PANN

A crescut? Cît e de mare? Nu m-a uitat? Vreau s-o mai văd o dată! O — singură — dată! Ioana... Ioana... ține-mă, mă sting... Vreau s-o mai văd o dată, numai o dată... Nu-mi închide pleoapele. — Mi-e dor cumplit...

(Capul îi cade într-o parte. Musica, ce se auzea oag, se curmă brusc.)

IOANA

Nu, nu, Anton Pann! Întoarce-te! Nu așa! Nu, nui Am venit. Te așteaptă Gabi — te așteaptă... Spunea că n-are să adoarmă pînă cînd vii...

(Pann nu mai mișcă.)

IOANA

(Îl scutură, fîpă)

An-ton Pann! Anton Pann!

(Din dreapta vin, speriați, Panșu, Spuderca, Bidu, Cocorandu, în hainele lor de toate zilele.)

SCENA VI

PANN — mort —, IOANA, PANȚU, SPUDERCA, BIDU, COCORANDU

IOANA

Mort!

PANȚU

(dă trist din cap)

A plecat!

BIDU

Spunea că are nevoie de noi, de încă un joc...

COCORANDU

...și-am stat alături, să ne dea semn...

SPUDERCA

...pentru încă un joc.

PANȚU

Il ducem acasă pe umeri — vom trece în noapte prin cetate. El va ține ochi deschiși în sus și va ști că mergem după drumul robilor...

IOANA

(Pânge stins.)

PANȚU

(dă din cap)

Anton Pann...